ਹੁਣਿਆਸ

ਜੂਨ ੧੯੮੧

੧/੫੦

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

WITH COMPLIMENTS

FROM

Bliss

THE GUEST HOUSE

11/10 Pusa Road

NEW DELHI-1 0005.

Phone : 589596

AIR CONDITIONED

AND

NON AIR CONDITIONED ROOMS

HALLS FOR MARRIAGES,

RECEPTIONS & CONFERENCES

24 HOURS ROOM SERVICE

TELEPHONE

IN EVERY ROOM

GOLDEN HOLIDAYS

Present

most exciting and high value tours to

- THAILAND
- MALAYASIA
- SINGAPORE
- HONGKONG
- PHILLIPINES
- JAPAN
- EUROPE AND
- U. S A.

for details, please contact operators :

Kwick Travels Pvt. Ltd.

6/85. W.E.A. Karol Bagh,

NEW DELHI-1 0005.

Phones : 562588 ; 569206

Cable : KWICKAIR

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਈਅਦ ਵਹੀਦ-ਉੱਦ-ਦੀਨ ਨੂੰ ਤੇ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਸਚਾਈ ਤੇ ਪੂਰਾ ਭਰੋਸਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਇਸ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕਰਨ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਪਾਲਿਸੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨਿਜੀ ਆਚਰਨ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਨ ਕਿ ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਤੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਅਮਲ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਕਿ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਮਹੱਲਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤੇ ਭਾਵੇ ਲੜਾਈ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾਂ ਨਿੱਤ ਨੇਮ ਵਿਚ ਕਦੇ ਨਾਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਸਵੇਰੇ ਅਤੇ ਸ਼ਾਮੀ ਪਾਠ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਦੁਪਹਿਰ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਲਈ ਸੁਣਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਫੇਰ, ਜਦੋਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਿਸੇ ਮੁਹਿੰਮ ਤੇ ਜਾਂਦੇ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬੀੜ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਦੂਸਰੀ ਹਦਾਇਤ. ਮੁਗਲਾਂ ਦੇ ਤਖਤ ਉਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪੂਰੀ ਤਰਾਂ ਨਿਭਾਈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕੁਰਸੀ ਉਪਰ ਹੀ ਬੈਂਹਿਦੇ ਸਨ। ਇਹਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਬਦੇਸ਼ੀ ਸੈਲਾਨੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੁਰਸੀ ਅਜ ਵੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਵਲੈਤ ਵਿਖੇ ਅਜੈਬ-ਘਰ ਵਿਚ ਪਈ ਹੋਈ ਹੈ।

ਤੀਜੀ ਸਿਖਿਆ ਦੀ ਪਾਲਨਾ ਵੀ ਪਰਤੱਖ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆਪਣੇ ਰਾਜ ਭਾਗ ਵਿਚ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਧਰਮ, ਜ਼ਾਤ-ਪਾਤ, ਜਾਂ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਬਿਨਾਂ ਤੇ ਪੱਖ ਪਾਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਨਿਪੁਨਤਾ ਵੱਲ ਚੋਖਾ ਧਿਆਨ ਦੇਂਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ, ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਫੌਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ, ਮੁਸਲਮਾਨ, ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ, ਸਭੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ, ਡੋਗਰੇ, ਜਾਟ, ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀ (ਪੂਰਬੀਏ), ਬਰਾਹਮਨ, ਰਾਜਪੂਤ ਰੋਹੀਲੇ ਪਠਾਨ, ਅਫਗਾਨ, ਯੂਰਪੀਨ (ਅੰਗਰੇਜ਼, ਜਰਮਨ ਫ੍ਰਾਂਸਿਸੀ. ਇਟਾਲਵੀ, ਯੂਨਾਨੀ, ਰੂਸੀ ਆਦਿਕ) ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਚੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਰਧਾਨ-ਮੰਤਰੀ ਇਕ ਡੋਗਰਾ ਹਿੰਦੂ, ਰਾਜਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਸੀ; ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ, ਫਕੀਰ ਅਜ਼ੀਜ਼-ਉੱਦ-ਦੀਨ, ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਖ਼ਜ਼ਾਨੇ ਦਾ ਇਨਚਾਰਜ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਗੋਬਿੰਦਗੜ (ਕਿਲ੍ਹੇ) ਦਾ ਚਾਰਜ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ (ਫਕੀਰ ਭਰਾਵਾਂ ਚੋਂ ਇਕ) ਕੋਲ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਫੌਜ ਵਿਚ ਵੀ ਸਭ ਧਰਮਾਂ, ਇਲਾਕਿਆਂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਦੀਵਾਨ ਮੁਹਕਮ ਚੰਦ (ਹਿੰਦੂ) ਮਿਸਰ ਦੀਵਾਨ ਚੰਦ (ਹਿੰਦੂ), ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਲਵਾ। (ਸਿੱਖ) ਅਕਾਲੀ ਫੂਲਾ ਸਿੰਘ (ਸਿੱਖ) ਵੈਂਤੂਰਾ (ਈਸਾਈ), ਐਲਰਡ (ਈਸਾਈ), ਮੀਆਂ ਗੌਂਸ (ਮੁਸਲਮਾਨ), ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਜਰਨੈਲ ਸਨ। ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਜਾ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਤੋਪਖਾਨਾ ਤਕਰੀਬਨ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਤੇ ਹੀ ਨਿਰਭਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਅਤੇ ਇਸ ਬਰਾਂਚ ਦੇ ਉਘੇ ਜਰਨੈਲਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ, ਮੀਆਂ ਗੌਸਾ ਇਲਾਹੀ ਬਖਸ਼, ਸੁਲਤਾਨ ਮੁਹਮੰਦ ਖਾਂ ਆਦਿਕ। ਇਹ ਸਭ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੀ ਸਨ।

ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਭ ਧਰਮਾਂ ਦੇ ਅਨੁਯਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਹਾ ਸਮਝਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਧਾਰਮਕ ਇਕ ਸੁਰਤਾ ਸੀ। ਦਾਨ ਦੇਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗੁਰਦੁਆਰੇ, ਮਸਜਦਾਂ ਅਤੇ ਮੰਦਰਾਂ ਸਭ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਕਰਦਾ ਸੀ।

ਆਖਰੀ ਹਿਦਾਇਤ ਤੇ ਵੀ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਅਮਲ ਕੀਤਾ। ਉਹਨਾ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਦੇ ਫਕੀਰ ਸਈਦ ਗ਼ੁਲਾਮ ਮੁਹੀ ਉੱਦਦੀਨ ਨਾਲ ਮਿਤਰਤਾ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਫਕੀਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਤਿੰਨਾ ਸਪੁਤਰਾਂ ਨੂੰ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਮਾਨਯੋਗ ਅਸਥਾਨ ਬਖ਼ਸ਼ੇ। ਇਹਨਾ ਤਿੰਨਾਂ ਭਰਾਵਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵੱਲੋਂ ਲਾਹੌਰ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਦਿਲੋਂ ਅਤੇ ਨੇਕ ਨੀਅਤੀ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਕਦੇ ਬੇਵਫਾਈ ਦਾ ਇਲਜ਼ਾਮ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ●

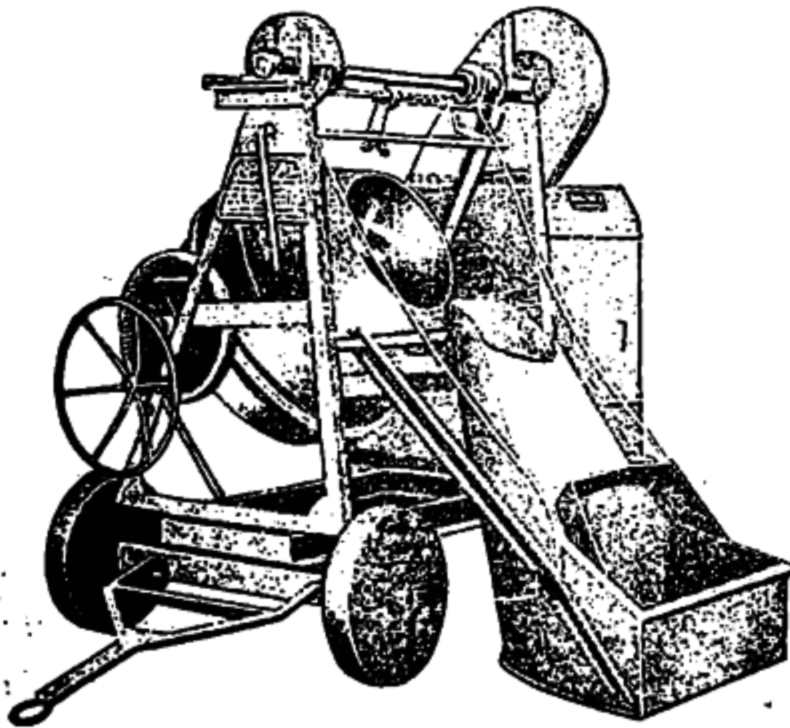
(ਛੱਪ ਰਹੀ ਪੁਸਤਕ ''ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ : ਜੀਵਨ ਦੇ ਕੁਝ ਪੱਖ'' ਵਿਚੋਂ)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

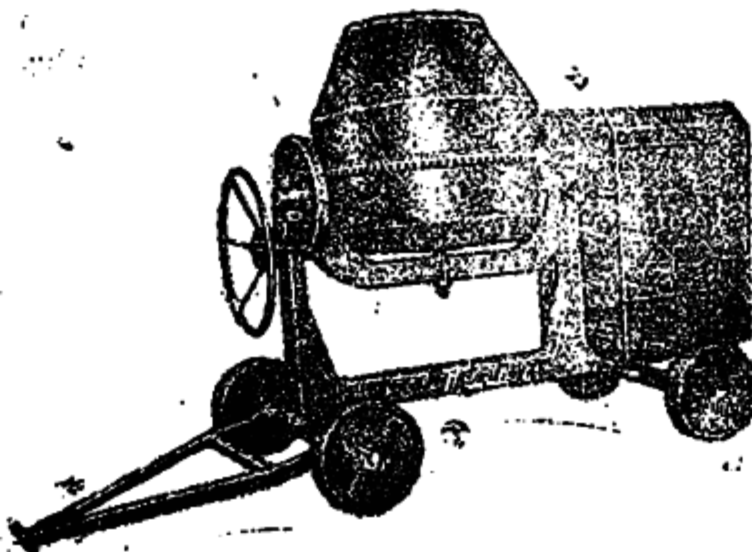
ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

RAJPAL

The Leading Name in Construction Machinery

CONCRETE MIXER 10/7 CFT

CONCRETE MIXER 7/5

Manufacturers of :

- **Concrete Mixers of all Sizes**
- **Pan Mixers**
- **Vibrators of all Types**
- **Tower Hoists**
- **Hydraulic Press**
- **Spare Parts of all Makes Concrete Mixers**

Phones : Office : 529033
Factory: 501973
Resi. : 505454

BALWANT SINGH & SONS

Office : 4E/11 JHANDEWALA EXTN. NEW DELHI-110055

Factory : A 2/3, MAYA PURI, PHASE II Opp. C-70 NEW DELHI-11006

ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ

—ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ

ਬਾਵਾ ਬਲਵੰਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ :

"ਚਸ਼ਮੇ ਪੀ ਜਾਵਾਂ ਅੱਜ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਦੇ।
ਇਕ ਇਕ ਬੂੰਦ 'ਚ ਨੇ ਦਰਿਆ ਜ਼ਿੰਦਗਾਨੀ ਦੇ।"

ਪਾਣੀ ਹੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਦਾਤਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ।

ਪਰ ਪਾਣੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਫਰਕ ਹੈ। ਖੜੇ ਪਾਣੀ ਅਤੇ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤਰ ਹੈ। ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਅਤਿ ਪਵਿਤ੍ਰ ਮਿਥਿਆ ਹੈ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਾਣੀ ਮਿਲ ਕੇ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਗਦੇ ਹਨ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਾਗ ਲਗ ਗਏ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਵਗਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਦੇ ਕੰਢਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਮੌਲਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁਲ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇਣ ਦੇ ਸਮਰਥ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ ਇਹ ਵਖਰਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਪਾਣੀ ਸਦਾ ਅਣਗੌਲੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ ਨੇ ਇਹਨਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸਾਰ ਲਈ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪ੍ਰਤੀ ਸਮੁਚੀ ਮਾਨਵਤਾ ਵਲੋਂ ਕ੍ਰਿਤਗਤਾ ਅਰਪਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਕਲਮ-ਬੰਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਨਿਰਾ ਜੁਗਰਾਫੀਆਂ ਨਹੀਂ ਇਹ ਸਾਹਿਤ ਹੈ ਸਚਾ ਤੇ ਸੁਚਾ। ਵਰਿਆਮ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਿਚ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿਰਦੀ ਵਲੋਂ ਲਿਖੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਦਰਿਆਵਾਂ ਨਦੀਆਂ ਦੇ ਰੇਖਾ ਚਿਤ੍ਰ ਛਪਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਨਦੀ ਵੇਈਂ ਨਾਲ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆ ਣੇ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਪਾਈ ਹੈ। — ਸੰਪਾਦਕ

ਜਾਲੰਧਰ ਦੀ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਦੁੱਧ ਦੀ ਇਕ ਮਹਿਣ ਭਰੀ ਧਾਰ ਵਾਂਗ ਛਲਕ ਰਿਹਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਬਦਲਵਾਈ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸ਼ 'ਚ ਬਿਜਲੀ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੀ ਧਾਰ ਖਾਕੀ ਧਰਤੀ ਉਪਰ ਥਿਰਕਦੀ ਹੈ। ਬਿਜਲੀ ਦੀ ਲਹਿਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਦੀਵੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਸਾਡੀ ਵੇਈਂ ਦੀ ਧਾਰਾ ਤਾਂ ਆਦਿ ਕਾਲ ਤੋਂ ਹੀ ਨਿਰੰਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਰੁਕ ਤੋਰੇ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਸ ਦੇ ਸਿਰਜਣ ਹਾਰੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਸੋਮੇ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀ ਸ਼ਕਤੀ ਭਰ ਦਿਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਹਾੜ੍ਹ ਸਿਆਲ ਇਕ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਮਿਤਰ ਵਾਂਗ ਹਰ ਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬੜਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੋਟਲੀ ਥਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਅਧਿਆਪਕ ਸਾਂ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਸਹੁਰੇ ਪਿੰਡ ਭੁੱਲਾ ਰਾਇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਵੇਈਂ ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰਕੇ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਲੰਘਿਆ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਬਹਾਨੀ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਅਗੇ ਲੰਘ ਕੇ ਵੇਈਂ ਦੀ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਧਾਰ ਉਪਰ ਲਕੜ ਦਾ ਪੁਲ ਸੀ, ਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸੀਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚੀਂ ਹੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦੇ ਸਾਂ। ਬਰਸਾਤਾਂ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਪੁਲ ਦੇ ਮੋਰ ਟੇਢੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤੇ ਵੇਈਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਾਡੇ ਲਕ-ਲਕ ਤਕ ਪੁਜਣ ਜੋਗਾ ਹੁੰਦਾ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਦਾ ਮਲੂਕੜਾ ਹੱਥ ਫੜਕੇ ਉਹਨੂੰ ਪਰਲੇ ਪਾਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਦੇ ਚਿਹਰੇ ਦਾ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪ੍ਰਭਾਵ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ: 'ਬਸ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਰਖਿਉ।'

ਫੇਰ ਕਈ ਵਾਰ ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਈਕਲ ਦੇ ਉਪਰ ਆਪਣੇ ਅਗੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਉਪਰ ਦੀ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ।

'ਇਹ ਪਾਣੀ ਆਉਂਦਾ ਕਿਥੋਂ ਹੈ ?' ਮੈਂ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ। 'ਮੈਂ ਕੀ ਜਾਣਾ !' ਕਹਿਕੇ ਉਹ ਹੱਸ ਪੈਂਦੀ ਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉਹਦੇ ਹਾਸੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਛੱਲਾਂ ਛਣਕ ਪਈਆਂ ਹੋਣ !

ਚੜ੍ਹਦੀ ਜਵਾਨੀ ਦਾ ਉਹ ਹਾਸਾ ਸੁਣਨ ਲਈ, ਹੁਣ ਵੀ ਕਈ ਵਾਰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਕੋਲ, ਉਸੇ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾਵਾਂ ਤੇ ਜੋਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਸਮਾਧੀ ਲਾਕੇ ਬੈਠਾ ਰਹਾਂ। ਪਰ ਜੇਕਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਹਲ ਦੇਵੇ।

'ਆਪਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਇਹਦੇ ਮੁਹਾਣੇ ਤਕ ਚਲਾਂਗੇ।' ਮੈਂ ਬੀਵੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ।

'ਚੰਗਾ।'

'ਤੂੰ ਚਲੇਂਗੀ ?'

'ਹਾਂ, ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ।'

ਪਰ ਉਹ ਦਿਨ ਕਦੀ ਨਾ ਆਇਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਨੋਕ ਪਲਕ ਸੁਆਰਨ ਵਾਸਤੇ ਏਨਾਂ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਹੋਰ ਸਭੋ ਹੀ ਰਾਹ ਵਿਸਰ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹਵਾਂ ਤੇ ਟੁਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਉਹ ਨਦੀਆਂ ਸਰੋਵਰਾਂ ਕੋਲ ਦੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਕੰਡਿਆਲੀਆਂ ਪਗਡੰਡੀਆਂ ਵਲ ਦੀ ਲੰਘਦੇ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਆਂਚਲ ਤਾਰ-ਤਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਪਰ ਖਿੜੇ ਮੱਥੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਭੇਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਦੀਆਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਹਰ ਵਾਰ ਹੀ ਇਕ ਸ਼ਿਅਰ ਚੇਤੇ ਆਉਂਦਾ।

ਕਾਂਟੋਂ ਕਾ ਭੀ ਕੁਛ ਹਕ ਹੈ ਆਖਿਰ
ਕੌਨ ਛੁੜਾਏ ਅਪਨਾ ਦਾਮਨ

ਤ੍ਰੀਹਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ 'ਚ ਪੁਜਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਸਫੇਦ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਪਰ ਬੇਚੈਨੀਆਂ ਅਤੇ ਤਲਖੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵੇਲੇ ਵੀ ਮਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਾਂਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਿਰ ਤੇ ਸਫੇਦ ਵਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਬਰਫ ਦੀ ਕੋਈ ਸਿੱਲ ਪਈ ਹੋਵੇ। ਦਿਲ-ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਠਾਰ ਰਹੀ।... ਜਦੋਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਦੇ ਕੋਲ ਜਾ ਖਲੋਂਦਾ।

ਮੈਂ ਅਕਸਰ ਸੋਚਦਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਹੋਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਹਨ ਤਾਂ ਵੇਈਂ ਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ?

ਮੈਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਸਹੀ ਉੱਤਰ ਨਾ ਦਿਤਾ। ਲੋਕ ਇਹ ਗੱਲ ਸੋਚਦੇ ਹੀ ਕਿਥੇ ਸਨ ?

ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸਮਝ ਅਜ ਤਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਗੁਣਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਪਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਨਮ ਜ਼ਾਤ ਵਲ ਵੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਕੀ ਬੰਦੇ ਦੇ ਗੁਣ ਹੀ ਕਾਫੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ?

ਪਰ ਮੇਰਾ ਵਰਤਾਰਾ ਉਲਟਾ ਹੀ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤਕ ਮੈਂ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਲੈਂਦਾ, ਮੇਰੀ ਬੇਚੈਨੀ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਮਨ ਦੀ ਜਗਿਆਸਾ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ: 'ਵੇਈਂ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ, ਵੇਣਿ, ਅਰਥਾਤ ਜਲ ਦਾ ਸਮੁਦਾਯ, ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਤੇ ਨਦੀ।'

ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਮਹਾਨਕੋਸ਼ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਸਰੀਰਕ ਹੋਂਦ ਮਿਟਣ ਉਪਰੰਤ ਵੀ ਆਤਮਾ ਅਮਰ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਹਕੀਕਤ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਕ ਕਿਰਤ ਨੂੰ, ਉਸ ਕਿਰਤ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਹੀ ਜਾਣ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਪਰ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਬਾਰੇ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਿਖਿਆ। ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੋਈ ਦੁਆਬੇ ਦਾ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਇਹਨੂੰ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਸੁਹਾਂ ਹੀ ਕਹਿੰਦਾ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਹੀ ਜੇਕਰ ਇਹਦੇ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਵਿਤਾ ਲਿਖ ਦਿੰਦੀ ਤਾਂ ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਦਾ ਵੀ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਨਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦਾ। ਪਰ ਹਰ ਕੋਈ (ਕਵੀ) ਇਹਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਕੋਲੋਂ ਅੱਖ ਬਚਾਕੇ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਵੇਈਂ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਦਸਿਆ ਕਿ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਅਤੇ ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਦੋਵੇਂ ਸਕੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਨੇ, ਜੋਕਿ ਦੁਆਬੇ ਦੀ ਧਰਤੀ ਦੀ ਹਿਕ ਠਾਰਨ ਲਈ ਸਵਰਗ ਵਿਚੋਂ ਟੁਰੀਆਂ ਸਨ।

'ਪਰ ਇਕ ਕਾਲੀ ਤੇ ਦੂਜੀ ਸਫੇਦ ਕਿਉਂ ?'

'ਲੋਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ?'

'ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਰ ਹੈ।'

'ਨਦੀਆਂ ਵੀ ਤਾਂ ਧਰਤੀ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਹੀ ਨੇ।'

'ਹਾਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ।'

'ਫੇਰ।'

'ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੀ ਸੀ ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਚਰਣਾਂ ਦੀ ਛੋਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ।'

'ਬੀਬੀ ਨਾਨਕੀ ਵੀ ਤਾਂ ਉਥੇ ਹੀ ਸੀ।'

'ਹਾਂ, ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਗੋਰੇ ਰੂਪ ਦਾ ਘੁਮੰਡ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।'

'ਲੋਕ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੀ ਨੇ।'

ਹਾਂ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਬਰਸਾਤਾਂ 'ਚ ਤੰਗ ਵੀ ਬੜਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ੧੯੪੭ ਦੇ ਹੜ੍ਹ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਵੇਖੇ ਹੋਣਗੇ।'

'ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਦਾ ਪੁਲ ਵੀ ਉਹਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਵਹਿ ਗਿਆ ਸੀ...'

ਹਾਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਪ੍ਰੇਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਫੇਰ ਸ. ਦਰਬਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਸ ਦੇ ਪੁਲ ਨੂੰ ਬਣਵਾਇਆ ਸੀ।

'ਹੁਣ ਵੀ ਇਹ ਕਦੀ ਕਦੀ ਅੱਥਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਐ। ਪਰ ਲੋਕ...'

'ਉਹ ਤਾਂ ਵੀ ਰਹੀ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਇਹਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ...'

'ਹਾਂ।'

'ਪਰ ਇਹ ਆਉਂਦੀ ਕਿਥੋਂ ਹੈ ?

'ਪਤਾ ਨਹੀਂ। ਸਾਡੇ ਜਨਮ ਤੋਂ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਦੀ ਇਥੇ ਵਗਦੀ ਹੈ।'

'ਜੇਕਰ ਇਹ ਇਥੇ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ?'

'ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ?'

'ਜੇਕਰ...ਨਾ... ?

'ਫੇਰ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾ ਹੁੰਦੇ।'

ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਠੀਕ ਸੀ। ਵੇਈਂ ਦੁਆਲੇ ਵਸਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਦੀ ਔੜ ਵੇਖੀ ਹੋਵੇ। ਧਰਤੀ ਦੇ ਉਪਜਾਊ ਗੁਣ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਾਇਆ ਹੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਹੀ ਭੂਗੋਲ-ਸ਼ਾਸ਼ਤਰੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਚੋਆਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਪਜਾਊ ਤੱਤ ਜਲੰਧਰ ਜ਼ਿਲੇ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਲ ਲਈ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਅਤੇ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਉਪਰਲਾ ਖੇਤਰ ਰੇਤੀਲਾ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਪਰ ਇਸਦਾ ਸੋਮਾ ਕਿਥੇ ਸੀ ?

ਇਸ ਦੇ ਸੋਮੇ ਬਾਰੇ ਜਾਨਣ ਲਈ ਮੈਨੂੰ ਫੇਰ ਭਾਈ ਕਾਨ੍ਹ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਭਾ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋਲ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਸਿਆ।

'ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੇ ਨਗਰ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਪਾਸੋਂ ਨਿਕਲਕੇ, ਜ਼ਿਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ ਵਿਚੀਂ ਵਲ ਖਾਂਦੀ ਹੋਈ, ਸਤਲੁਜ ਦਰਿਆ ਨਾਲ ਜਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚਿਆ—'ਸਤੁਲਜ ਦੀਆਂ ਸੌ ਲਹਿਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਲਹਿਰ।'

ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪਹਾੜੀ ਨਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਡਿਗਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਤੇ ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਪੈਂਤੀ ਮੀਲਾਂ ਦਾ ਪੈਂਡਾ ਮਾਰਕੇ, ਮਲਕਪੁਰ ਕੋਲੋਂ ਪਛਮ ਵਲ ਨੂੰ ਸਰਪ ਚਾਲੇ ਚਲ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਗਿਦੜ ਪਿੰਡੀ ਦੇ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਵਲ, ਪਿੰਡ ਖਾਲੇਵਾਲ ਕੋਲ ਇਹ ਸਤਲੁਜ ਨਾਲ ਸੰਗਮ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਲਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਵੇਈਂ ਦੇ ਸੋਮੇ ਕੋਲ ਪੁਜ ਗਿਆ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਸਥਾਨ ਵਲ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਸ਼ਹਿਰ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ-ਦਖਣੋਂ ਕ੍ਹੰਢੀ ਦੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਪੁਜਣਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਥੋਂ ਕਿ ਚਿਟੀ ਵੇਈਂ ਇਕ ਛੰਭ ਵਿਚੋਂ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਅਤੇ ਲਹਿੰਦੇ-ਦਖਣ ਨੂੰ ਵਗਦੀ ਹੋਈ ਉੱਚਾ ਪਿੰਡ ਤੇ ਬਹਾਨ੍ਹੀ ਦੇ ਕੋਲ ਦੀ ਵਲ ਖਾਂਦੀ, ਜਾਲੰਧਰ ਛਾਉਂਣੀ ਦੇ ਦਖਣ ਵਲ ਦੀ ਸ਼ੱਪਣੀ ਵਾਂਗ ਪਲਸੇਟੇਂ ਮਾਰਦੀ ਹੋਈ, ਜਮਸ਼ੇਰ, ਮੱਲੀਆਂ ਦੇ ਕਿਲ੍ਹੇ ਕੋਲੋਂ ਲੰਘ ਕੇ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਬਿਆਸ ਦੇ ਸੰਗਮ ਤੋਂ ਛੇ ਕੁ ਮੀਲ ਚੜ੍ਹਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ਸਤਲੁਜ ਦਾ ਅੰਗ ਬਣਦੀ ਸੀ।

ਇਹ ਬਿਆਨ ਡਾ: ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੰਧਾਵਾ ਦਾ ਸੀ, ਜੋਕਿ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਘਰ ਦੇ ਚੁਬਾਰੇ ਦੀ ਖਿੜਕੀ ਵਿਚੋਂ ਵੇਈਂ ਦੀ ਪਤਲੀ ਜਿਹੀ ਚਾਂਦੀ ਰੰਗੀ ਧਾਰ ਵਲ ਘੂਰ ਰਹੇ ਸਨ।

ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਦੁਆਬੇ ਵਿਚ ਇਹ ਦੋ ਵੇਈਆਂ ਨਾ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਕੰਢੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚੋਂ ਟੁਰਨ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੋਆਂ ਦਾ ਪਾਣੀ ਆਪਮੁਹਾਰਾ ਵਗ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਅਤੇ ਵੇਲੇ ਕੁਵੇਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ। ਪਰ ਵੇਈਆਂ ਦੇ ਪਾੜ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮੇਟ ਕੇ, ਸਮੁਚੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਮਰਿਯਾਦਾ ਬੱਧ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।

ਕੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਆਣੇ ਲੋਕ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ?...ਜਿਹੜੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਸ਼ਰ ?

ਚੋਆਂ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵੇਗ ਮਗਰੋਂ, ਹਰ ਪਾਸੇ ਰੇਤ ਹੀ ਰੇਤ। ਮਰਿਯਾਦਾ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਦਾ ਚਿੰਨ੍ਹ।

ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਬਸ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਚਹੇੜੂ ਨੇੜੇ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪੁਲ ਉਪਰ ਖਲੋਤਾ ਸਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਉਛਲ ਉਛਲ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਲਲਕਾਰਿਆ। ਉਸ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਲਈ ਮੈਂ ਸੜਕ ਦਾ ਵੱਡਾ ਪੁਲ ਛਡਕੇ ਪੁਰਾਣੇ ਛੋਟੇ ਪੁਲ ਕੋਲ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਪੁਲ ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਾਂਗ ਹਾਲੇ ਤਕ ਵੀ ਕਾਇਮ ਸੀ। ਵੀਹ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਪੂਰੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੀ ਵਿਭੂਤ ਨੂੰ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਨ ਲਈ ਮੈਂ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ 'ਚ ਲਿਆਇਆ ਸਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਪਿਛੇ ਜਿਹੇ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਜੀ ਅਕਾਲ ਚਲਾਣਾ ਕਰ ਗਏ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਭੂਤ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਛੋਟਾ ਭਰਾ ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਤਕ ਲਿਆਇਆ ਸੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ।

'ਮੈਂ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਵਿਭੂਤ ਲਹਿੰਦੇ ਵਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਕੋਲ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਤੂੰ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ਵਿਭੂਤ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਜਲ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਰੀਂ।'

'ਕਾਰਣ ?'

'ਉਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਦੋ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਨ।'

'ਹੋਰ।'

'ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਸ 'ਚ ਏਨੀ ਨਹੀਂ ਬਣੀ ਕਿ ਉਹ ਏਕ ਜੋਤਿ ਦੋਇ ਮੂਰਤੀ ਬਣ ਸਕਦੇ।'

ਇਕ ਹੋਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਚੇਤੇ ਆਇਆ।

ਬੜੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ, ਹਰਦਿਆਲ (ਗੜਵੀ) ਪ੍ਰੇਮ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਮਹਿਰਮ ਯਾਰ, ਰਘੁਬੀਰ ਅਤੇ ਮੈਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਬੋਰੀਅਤ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਈਕਲਾਂ ਤੇ ਵੇਈਂ ਕੰਢੇ ਪੁਜਕੇ ਮੌਜਾਂ ਮਾਣਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਾਂ। ਉਹ ਦਿਨ ਹੁਣ ਬੜੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੇਤੇ ਆਏ। ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਨ ਉਹ ਦਿਨ।

ਚਿੱਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪਾਣੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ—'ਤੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ, ਬੜਾ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ...'

'ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਸੋਮੇ ਤੋਂ ਲੈਕੇ ਸਤਲੁਜ ਨਾਲ ਤੇਰੇ ਸੰਗਮ ਤਕ ਜਾਵਾਂਗਾ।'

'ਹਾਂ।'

'ਮੈਨੂੰ ਚੇਤੇ ਹੈ।'

'ਫੇਰ ਟੁਰ। ਪਾ ਚਾਲਾ।'

'ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ।'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਹੋਰ ?'

'ਮੇਰੇ ਉਸ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਵੀ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈਕੇ ਆਵਾਂਗਾ।'

'ਉਹ ਮੰਨ ਜਾਵੇਗੀ ?'

'ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਮੋੜਦੇ।

'ਚੰਗਾ।'

'ਮੈਂ ਬਰਸਾਤਾਂ ਨੂੰ ਆਵਾਂ ਕਿ...?'

'ਬਸੰਤ ਰੁਤੇ।' ਉਹਨੇ ਕਿਹਾ।

'ਠੀਕ ਹੈ। ਮੇਰੀ ਬੀਵੀ ਚੇਤਰ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਂਦ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਨਮੀ ਸੀ। ਅਸੀ ਚੇਤਰ ਦੇ ਉਸ ਦਿਨ ਤੇਰੀ ਯਾਤਰਾ ਦੇ ਨਾਲ ਟੁਰਕੇ ਉਹਦਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮਨਾਵਾਂਗੇ।'

'ਮੈਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਹੈ।'

ਉਸ ਵੇਲੇ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਵੇਂ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹੇ ਪੂਰੇ ਕੱਦ ਬੁੱਤ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸਾਕਾਰ ਹੋ ਗਏ। ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਉਂਜ ਤਾਂ ਇਕ ਸੰਘਰਸ਼ ਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਅਸਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਜਲਵਾ ਹੀ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ।

... ...

ਜੁਆਰੀਏ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਇਕ ਆਚਾਰ-ਸੰਹਿਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਘੋਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ, ਆਤਮਾ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਦੀ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਛਿਲਤਰ ਬਾਜ਼ੀ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੋਵੇ।

ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ, ਆਚਰਣ ਪਤਾ ਨਹੀਂ।

ਅਸਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਪਉੜੀ ਤੇ ਜੇਕਰ ਇਕ ਇੱਟ ਵੀ ਬੀੜੀ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੀ ਨਿਖੇਧੀ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦੋ ਘੁਟ ਪਾਣੀ ਪਿਆਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਹੋਈ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਿਰੁਧ ਪੋਸਟਰ ਲਾ ਕੇ ਵੀ ਵਾਹਵਾ ਖੱਟੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਠਿੱਬੀ ਮਾਰਕੇ ਵੀ।

ਪਰ ਸੜਕਾਂ ਉਪਰ ਚਕਰ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਜਦੋਂ ਵੀ ਕਾਲੀ ਵੇਈਂ ਜਾਂ ਸਫੇਦ ਵੇਈਂ ਮੇਰੇ ਰਾਹਵਾਂ 'ਚ ਆਉਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦੇ ਵਹਿਣ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ, ਸ਼ਾਂਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ, ਅਤੇ ਅਰੁਕ ਚਾਲ ਨੂੰ ਘੂਰ ਕੇ ਮਨ ਵਿਚ ਜਿਹੜਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਭਰ ਜਾਂਦਾ ਸੀ,। ਅਤੇ ਬੇਚਾਰੀਆਂ ਦਾ ਤਬਾਹ ਕੁਨ ਥਕੇਵਾਂ ਜਿਹਾ ਲਹਿ ਜਾਂਦਾ ਸੀ—ਉਸ ਕਰਕੇ ਵੇਈਂ ਦੀ ਧਾਰ ਸਦਾ ਹੀ ਰੱਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਾਂਗ ਦਿਲ ਵਿਚ ਥਿਰਕਦੀ ਰਹੀ।

ਨਿਰੰਤਰ ਸੰਘਰਸ਼ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਉਸਾਰੂ ਸਿੱਟਾ ਨਾ ਵੇਖ ਕੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪੰਝੀ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਭਗਵੇ ਵਸਤਰ ਧਾਰਣ ਕਰ ਲਏ ਤਾਂ ਵੇਈਂ ਦੀ ਧਾਰ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਉਛਲ-ਉਛਲ ਕੇ ਮੇਰੇ ਵਸਤਰਾਂ ਦਾ ਗੇਰੂਆ ਰੰਗ ਖੋਰ ਦਿਤਾ ਹੋਵੇ। ... ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਵਿਰਾਗੀ ਤੇ ਵਿਰਕਤ ਭਾਵ ਨੂੰ ਖੋਰਨ ਵਿਚ ਚਿਟੀ ਵੇਈਂ ਦੇ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੜਾ ਵੱਡਾ ਕਮਾਲ ਹੈ।

ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਦੋਂ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਸੀ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਅੱਜ ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਤੇਜ਼ ਰਫਤਾਰੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਵੇਈਂ ਦੇ ਪਾਣੀਆਂ ਪਾਸ ਕਿੰਨਾ ਚਿਰ ਖਲੋਤਾ ਰਿਹਾ। ਪੂਰੀ ਇਕ ਦੁਨੀਆਂ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਦੀ ਧੜਕਣ ਨਾਲ ਸਜੀਵ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਕਿੰਨੇ ਅਜਿਹੇ ਪਲ ਸਨ ਜੋ ਕਿ ਵਾਪਿਸ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆ ਸਕਦੇ। ਪਰ ਚਿਟੀ ਵੇਈਂ ਦੀ ਸਫੇਦ ਲਿਸ਼ਕਦੀ ਲਹਿਰ, ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਤਕ ਮੈਨੂੰ ਰੌਸ਼ਨ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਵੇਈਂ ਵਲੋਂ ਮੁਖ ਮੋੜ ਕੇ ਚੱਲਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਉਹਨੇ ਮਲਕੜੇ ਜਿਹੇ ਕਿਹਾ—'ਚੰਗਾ ਆਪਣੀ ਚੇਤੀ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਚੇਤਾ ਕਰਾਵੀਂ।'

ਉਹਦੀ ਮੁਹੱਬਤ ਸਾਹਮਣੇ ਮੇਰਾ ਸਿਰ ਝੁਕ ਗਿਆ। ●

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

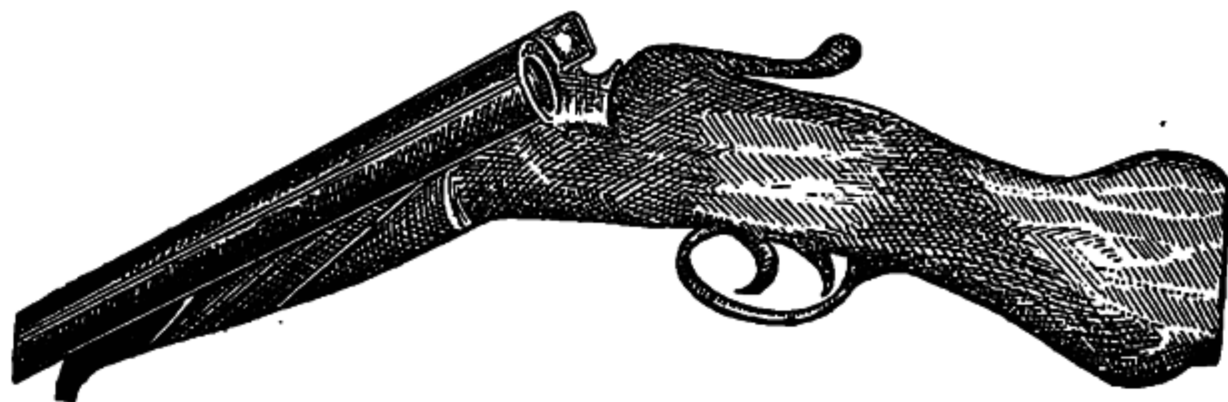
HIGH CLASS GUN MANUFACTURERS

AND

REPAIRERS

FREE INDIA GUN MANUFACTURERS

(Industrial Estate, Extention Area, Jammu Cantt.)

(SINGLE BARREL OR DOUBLE BARREL) 12 Bore Guns

Once Purchased Ever Purchased

AS

BEST QUALITY OF THE DAY

IS

OUR MOTTO

IN NEED CONTACT US FOR BARGAIN

WITH FULL CONFIDENCE

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਖਿਚ ਜਿੰਨਾਂ ਦੇ ਸੀਨੇ
ਉਹ ਨਾਲ ਅਰਾਮ ਨਾ ਬਹਿੰਦੇ

— ਹਰਭਜਨ ਬਾਜਵਾ ਬਟਾਲਾ

ਜਿਸ ਦਾ ਗੁਰੂ ਉਸ ਤੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਹੋਰ ਕੋਈ ਲੋੜ ਹੀ ਨਹੀਂ ਉਸ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਰਹਿੰਦੀ।

ਇਹ ਗੱਲ ਮੈਂ ਦਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਸ੍ਰ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਜੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਏਨੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਹਨ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪ ਵੀ ਪੱਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਕਵੀ ਜੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਵੀ ਜੀ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਮਜਮਾਤੀ ਵੀ ਰਹਿ ਚੁਕੇ ਹਨ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਵਕੱਤ ਪਤਾ ਲਗਾ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਕੁਲੂ ਕਵੀ ਜੀ ਨਾਲ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ੨੦ ਅਪ੍ਰੈਲ ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਭੁੰਤਰ ਆਪਣੇ ਧੀ ਜਵਾਈ ਕੋਲ ਕੁਝ ਅਰਾਮ ਕਰਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਕੁਝ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕਾਂਤ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਕੋਈ ਯਾਦ ਆਈ, ਜਦੋਂਕਿ ਉਹ ਕਈ ਵਾਰੀ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕਰਦਾ ਸੀ।

"ਬਾਜਵਾ ਆਪਾਂ ਦੋਵੇਂ ਇਕਠੇ ਕਿਤੇ ਭੁੰਤਰ ਚਲੀਏ ਤੇ ਰਲ ਕੇ ਕੁਲੂ ਦੀ ਸੈਰ ਕਰੀਏ, ਨਾਲੇ ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਫੋਟੋ ਗਰਾਫੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਵੀ ਲਵਾਂਗਾ।'

ਇਸ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ੬ ਮਈ ੧੯੮੧ ਨੂੰ ਚਿਠੀ ਲਿਖ ਦਿਤੀ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਚਿਠੀ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਬਟਾਲੇ ਪੁਜੀ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਸਾਰੇ ਹੀ ਰੁਝੇਵੇ ਭੁਲ ਗਏ ਤੇ ਇਕ ਦਮ ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਭੁੰਤਰ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ। ਉਸ ਵੱਕਤ ਮੇਰਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤੇਜ਼ ਤੋਂ ਤੇਜ਼ ਉਡ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਕੋਲ ਚਲਾ ਜਾਵਾਂ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਵਸ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਦਸੇ ਹੀ ਭੁੰਤਰ ਵੱਲ ਨੂੰ ਬੱਸ ਲੈ ਲਈ। ਆਪਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਿਤਰ ਸਨੇਹੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਉਸ ਕੋਲ ਪੁਜਿਆ ਤਾਂ

— ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ (ਫੋਟੋ ਬਾਜਵਾ)

ਉਸ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਔਖਾ ਹੋ ਕੇ ਜਾਂ ਸੌਖਾ ਹੋ ਕੇ ਪੁਜਿਆ ਸੀ। ਸਵੇਰੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਭੁੰਤਰ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ ਜਦੋਂ ਨੂੰ ਉਹ ਰੋਜ਼ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਬਿਸਤਰੇ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਧੀ ਜਵਾਈ ਵੀ ਖੁਸ਼ ਸੀ ਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਦਾ ਮਿਤਰ ਆਇਆ ਏ। ਹੁਣ ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁਲੂ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਰ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਮੈਂ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੁੰਤਰ ਤੇ ਕੁਲੂ ਵਿਚ ਫਿਰ ਰਿਹੇ ਸੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੰਗਲੀ ਹਿਰਨੀਆਂ ਚੁੰਗੀਆਂ ਮਾਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਤਾਂ ਮੈਂ ਕਵੀ ਨੂੰ ਪੁਛਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

'ਕਵੀ ਜੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਬੜੇ ਮੇਹਰਬਾਨ ਹਨ। ਜਿਹੜੇ ਤੈਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਦੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਸੈਰਾਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨੇ। ਬਾਕੀ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛਡਿਆ, ਜਿਹੜਾ ਮਿਤਰਾ ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਜੇ ਕਰ ਕਿਸੇ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਰਗਾ ਹੋਵੇ ! ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਸੇਵਕ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਮਾਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਕਿ ਮੇਰੇ ਸੇਵਕ ਨੂੰ ਕਿਸ ਚੀਜ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀ ਹਰ ਲੋੜ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮਾਸੂਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਜੀ, ਮਿਤਰਾ ਤੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਵਿਆਹ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਏਂ।'

'ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਝੂਠ ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਤੇ ਬਹੁਤ ਮੇਹਰਬਾਨ ਥਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਹੈ ਵੀ ਕਿਹੜਾ ਏ, ਜਿਸ ਤੇ ਮੈਂ ਮਾਨ ਕਰ ਸਕਾਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਛ ਹੀ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹਨ ਪਰ ਤੂੰ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰਾ ਏਂ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ ਏਂ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਕੋਈ ਨਿਘ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕਦੀ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਤੇ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਤੇਰਾ ਖਿਆਲ ਰੱਖਦੇ ਹਨ।'

'ਕਵੀ ਜੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹਰ ਚੰਗੇ ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਉਪਾਸ਼ਕ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਹਿਣ ਵਾਲੀ, ਏਨੇ ਨੇਕ ਤੇ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਅੰਦਰ ਕਲਾ ਵਾਲੇ ਆਦਮੀ ਲਈ ਕਦਰ ਹੈ। ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਕੱਲਾ ਤੇ ਕਲਾਕਾਰ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ। ਉਸ ਮਹਾਨ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ ਕੋਈ ਮਾੜੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ।'

ਏਨੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਕਰਦੇ ਭੂੰਤਰ ਤੋਂ ਤੁਰਦੇ ਤੁਰਦੇ ਕੁਲੂ ਪੁਜ ਗਏ ਤੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਕਈ ਫੋਟੋ ਖਿਚਦੇ ਆਏ। ਕੁਲੂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਾਰੇ ਮਿਤਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਸੀ ਤਾਂ ਇੰਦਰ ਦੇਵਤੇ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਪੂਰੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਘੰਟੇ ਰੋਕੀ ਰਖਿਆ। ਫੇਰ ਅਸੀਂ ਭੂੰਤਰ ਪੁਜੇ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ੧੧-੫-੯੧ ਨੂੰ ਮੈਂ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਮਨੀਕਰਨ ਗਏ ਤੇ ਉਥੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਦੇ ਚਸ਼ਮਿਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਿਆ ਤੇ ਮਨੀਕਰਨ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤੇ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਦ ਬਾਕੀ ਆਏ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕਰਦੇ ਤੇ ਫੋਟੋ ਖਿਚਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਭੂੰਤਰ ਆ ਗਏ।

੧੨-੫-੯੧ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਮਨਾਲੀ ਸਾਈਡ ਵਲ ਜਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਤੇ ਆਏ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੱਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰ. ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਜੀ ਦੇ ਜਵਾਈ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਈ ਟੈਲੀਗਰਾਮ ਸਾਨੂੰ ਦੇ ਦਿਤੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ ਕੇ ਅਸੀਂ ਆਪਦੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਪਰ ਕਟ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿਤੇ, ਜਿਹੜੀਆ ਸੋਚਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਜ਼ਾਦ ਪੰਛੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੈਰਾਂ ਸ ਨੂੰ ਭੁਲ ਗਈਆਂ।

ਕਿਉਂਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਈ ਟੈਲੀਗਰਾਮ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਖਿਚ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸ ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਲਈ ਦਸ ਮਿੰਟ ਵੀ ਭੂੰਤਰ ਬੈਠਨਾ ਔਖ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਾਇਦੇ ਕੀਤੇ ਸ ਮਿਲਨ ਦੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਵਾਇਦੇ ਵਿਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਉਸੇ ਵੱਕ ਦੁਪਹਿਰ ਦੀ ਬੱਸ ਲਈ ਤੇ ਮੰਡੀ ਪੁਜੇ। ਅਜੇ ਸਾਡੀ ਦੋਹ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕੇ ਰਾਤ ਮੰਡੀ ਰਿਹਾ ਜਾਵੇ ਤੇ ਸਵੱਖ ਏਥੋਂ ਬੱਸ ਲਈ ਜਾਵੇ ਜਿਹੜੀ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਤਿੰਨ ਚਾਰ ਵ ਦਿਲੀ ਪੁਚਾ ਦੇਵੇਗੀ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਮੈਂ ਕਵੀ ਜੀ ਮਨ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਪੜ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਕਿ ਕਵੀ ਜੀ ਏ ਨਹੀਂ ਕਵੀ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੁਜਾ ਲਗਦ ਏ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਵੀ ਜੀ ਲਈ ਰਾਤ ਮੰਡੀ ਰਹਿਣ ਔਖਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਤੇ ਮੈਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਹੀ ਦਿਤ ਕੇ ਕਵੀ ਰਾਤ ਦੀ ਬੱਸ ਸਿਧੀ ਦਿਲੀ ਚਲੇ ਜਾਵੋ। ਨਾ ਤਾਂ ਵੱਕਤ ਬਚ ਜਾਵਗਾ ਨਾਲੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਵੋਗੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਆਈ ਪ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਛਡਣਾ ਚਾਹੁ ਕਿ ਬਾਜਵੇ ਦਾ ਮਨ ਨਾ ਇਕਲੇ ਦਾ ਖਰਾਬ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕੇ ਮੇਰਾ ਫਿਕਰ ਨਾ ਕਰ ਮੈਂ ਆਪਣ ਸਮਾਂ ਆਪ ਹੀ ਕੱਟ ਲਵਾਂਗਾ। ਮਿਤਰਾ ਤੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤ ਦਿਲੀ ਪੁਜ ਜਾ।

ਜਿਸ ਮਨੁੱਖ ਅੰਦਰ ਆਪਦੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਦੀ ਖਿਚ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰਾਂ ਅਰਾਮ ਮਿ ਸਕਦਾ ਏ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮਨੁੱਖ ਤਾਂ ਉਡ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਚਲਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਏ। ਬਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਟੈਲੀਗਰਾਮ ਆਵੇ ਤੇ ਕਵੀ ਜੀ ਰ ਜਾਵੇ, ਭਾਵੇਂ ਕਵੀ ਜੀ ਵਡੇਰੀ ਉਮਰ ਦੇ ਹੋ ਗਏ ਹਨ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਹਮੇਸ਼ਾਂ ਕਵੀ ਜੀ ਨੂੰ ਜਵਾ ਰਖਦਾ ਏ। ਤੇ ਜਦੋਂ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸਨੇਹ ਜਾਂ ਪ੍ਰੇ ਪਤਰ ਆਵੇ ਤਾਂ ਕਵੀ ਜੀ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਰੁਝੇਵੇਂ ਤੇ ਸੁ ਛੱਡ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਜਾਂ ਏ। ਫੇਰ ਕਿਉਂ ਨਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸ ਤੇ ਮੇਹਰਬਾ ਹੋਣ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

Phones : Office : 258411
: 250345
Resi. : 21305,

ਟੈਂਟ ਹਾਊਸ ਵਾਲਿਆਂ ਵਾਸਤੇ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਵਧੀਆ, ਦਿਲਕਸ਼ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨੇ ਸੁੰਦਰ ਡੀਜ਼ਾਈਨਾਂ ਤੇ ਗਰੰਟੀ ਸ਼ੁਦਾ ਪਕੇ ਰੰਗਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ
ਟੁਕੜੀਦਾਰ ਪਰਿੰਟ ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ, ਕਨਾਤਾਂ, ਲਕੜੀ ਤੇ ਸਟੀਲ ਦੇ
ਫਰਨੀਚਰ ਲਈ ਪਧਾਰੋ ਜਾਂ ਲਿਖੋ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀਜ਼

੨/੨੦੬੮ ਚਾਹ ਅੰਦਾਰਾ, ਜੁਬਲੀ ਸਿਨਮਾ ਦੇ ਪਿਛੇ
ਚਾਂਦਨੀ ਚੌਂਕ ਦਿਲੀ ੧੧੦੦੦੬,

Manufacturers & Suppliers of :

TUKRIDAR PRINTED SHAMIANAS & KANATS

FOR ALL KINDS, IN ATTRACTIVE AND GUARANTEED FAST COLOURS;

WOODEN & STEEL FURNITURE

PLEASE CONTACT

NAMDHARI AGENCIES

2/2068 CHAH ANDARA,

(Behind Jubilee Cinema)

CHANDNI CHOWK, DELHI-110006

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

WITH

BEST

COMPLIMENTS

FROM

ਵਧੀਆ, ਸਵਾਦਿਸ਼ਟ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਬਿਸਕੁਟ ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ

ਅੰਬਰ ਫੂਡਜ਼

ਹੈਦਰਾਬਾਦ

AMBER FOODS

Amber pet HYDERABAD

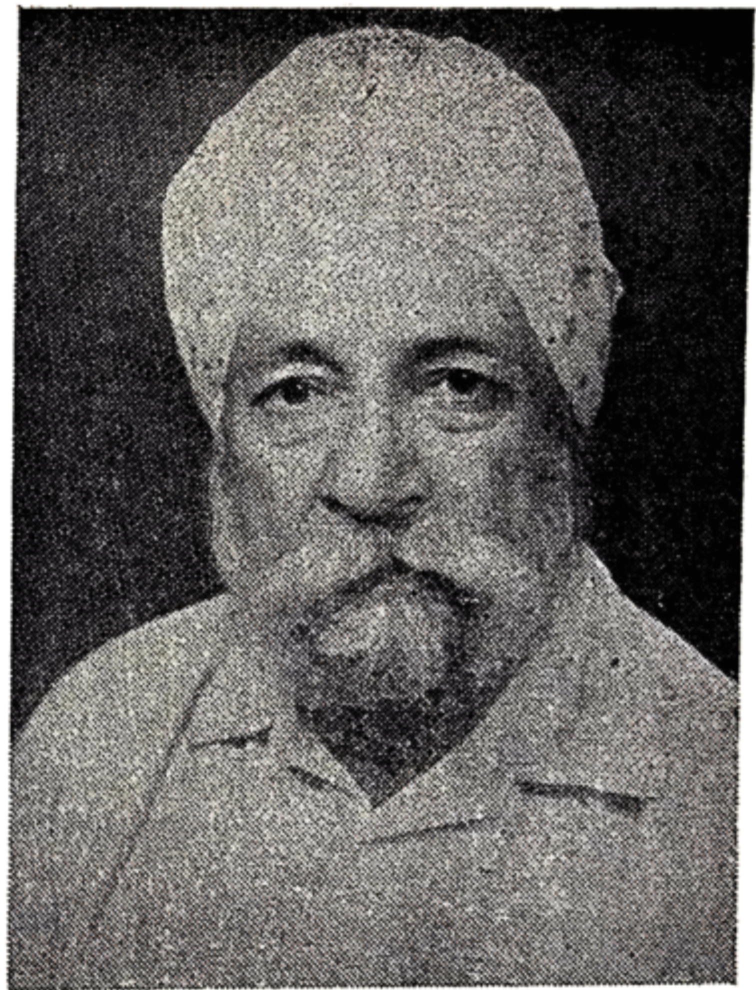
(A.P.)

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ

ਬ੍ਰਿਜ ਇਨਸਪੈਕਟਰ

—ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਵਿਰਦੀ

ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ

ਮੈਂ ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਵੀ ਪਿੰਡ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ, ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਮੇਨ ਸੜਕ ਤੇ ਬਾਹਰ ਕੁਰਸੀ ਡਾਹ ਕੇ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਹਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਫਤਿਹ ਬੁਲਾ ਰਹੇ, ਹਸ ਕੇ ਮਿਲ ਰਹੇ। ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰੀਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਜੋਹਲੀਂ ਆ ਵਸੇ ਨੇ ਅਤੇ ਉਨਾਂ ਨੇ ਰੂੰ-ਪਿੰਜਣੀ ਤੇ ਆਟਾ ਪੀਸਣ ਦੀ ਚੱਕੀ ਲਾ ਲਈ। ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਤਾ। ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇ ਅੱਡੇ ਤੇ ਵਕਤਕਟੀ ਲਈ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੁਲਾਂ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਉਨਾਂ ਦੀ ਕਾਰੀਗਰੀ ਨਿਸੱਲ ਹੋ ਕੇ ਪਿੰਡ ਬਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਮਿਸਤਰੀ ਸ: ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਹੀ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਬ੍ਰਿਜ ਡਿਪਾਰਟਮੈਂਟ ਵਿਚ ਕੰਮ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪਰ ਪਿਤਾ ਜੀ ਮਿਸਤਰੀ ਹੀ ਰਹੇ ਤੇ ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਜ-ਇਨਪੈਕਟਰ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤਕ ਪੁਜੇ।

ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਦਾ ਸਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀਆਂ 'ਚ ਪਾਤਰ ਬਣਾ ਕੇ ਉਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਮਾਮੂਲੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਉਠ ਕੇ ਉਤਰ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰੀਗਰ ਸਿਧ ਹੋ ਕੇ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਏ, ਇਨਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣ ਦਾ ਖਿਆਲ ਮੈਨੂੰ ਕਿਓਂ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਕੀ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਘਰ ਦਾ ਜੋਗੀ, ਜੋਗੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦਾ।

ਇਕ ਦਿਨ ਮੈਂ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ—

'ਚਾਚਾ ਜੀ। ਤੁਸਾਂ ਕਿਹੜੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ।'

'ਬਈ, ੧੯੧੨ ਵਿਚ।'

'ਕਿੱਥੇ।'

'ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਤੇ ਰੇਲਵੇ ਪੁਲ ਦੀ ਉਦੋਂ ਰੀਗਾਰਡਰਿੰਗ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ।'

'ਕੀ ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਵੀ ਤੁਸਾਂ ਕੰਮ ਕੀਤੇ।'

'ਹਾਂ, ਸਤਲੁਜ ਤੇ ਵੀ ਉਦੋਂ ਹੀ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲੇ ਗਏ ਸਨ।'

'ਤੁਸੀਂ ਤਨਖਾਹ ਕੀ ਲੈਂਦੇ ਸਉ।'

'ਤਨਖਾਹ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਸ ਚਾਰ ਆਨੇ ਦਿਹਾੜੀ ਤੇ ਹੀ ਕੰਮ ਚਲਦਾ ਸੀ।'

ਉਸ ਤੋਂ ਮਗਰੋਂ ਕਿਹੜੇ ਪੁਲ ਤੇ ਗਏ ?'

'ਫੇਰ ਮੈਂ ਕੰਮ ਛਡ ਦਿਤਾ ਤੇ ਕਈ ਸਾਲ ਕੰਮ ਤੇ ਨਹੀਂ ਗਿਆ।'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਕਿਓਂ ਜੀ'।

'ਬੱਸ ਜੀਅ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਨਾਲੇ ਕਿਹੜਾ ਪੱਕਾ ਸੀ ... ਫੇਰ ੧੯੧੭-੧੮ ਵਿਚ ਮੈਂ ਫੇਰ ਜਾ ਭਰਤੀ ਹੋਇਆ ਇਸ ਵਾਰ ਮੈਂ ਫਿਟਰ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਾਂ।'

'ਤੁਸਾਂ ਫਿਟਰ ਦਾ ਕੰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਖਿਆ ਸੀ ?'

'ਬਸ ਇਹੋ ਹੀ ਸਵਾਲ ਮੈਨੂੰ ਗੋਰੇ ਅਫਸਰ ਨੇ ਪੁਛਿਆ ਸੀ।'

'ਫੇਰ।'

ਮੈਂ ਕਿਹਾ ਸਾਹਬ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਕਾਰੀਗਰ ਲੋਕ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਕਿਸ ਤੋਂ ਕੰਮ ਸਿਖਣਾ ਹੈ। ਲੋਕ ਤਾਂ ਸਥੋਂ ਸਿਖ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।'

'ਤੇ ਫੇਰ।'

'ਫੇਰ ੧੯੨੭ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਚਿਨਾਬ ਤੇ ਵਜ਼ੀਰਾਬਾਦ ਦੇ ਨੇੜੇ ਪੁਲ ਦੇ ਗਾਰਡਰ ਬਦਲੇ ਗਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਦੋਂ ਤਕ ਮਿਸਤਰੀ ਬਣ ਚੁਕਾ ਸਾਂ।'

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਕੋਲ ਇਕ ਵਡਾ ਸਾਰਾ ਰਜਿਸਟਰ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨਾਂ ਨੇ ੧੯੧੬-੧੭ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤਕ ਡਾਇਰੀ ਦੇ ਰੂਪ 'ਚ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਨੇ। ਮੈਂ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਉਹ ਚਾਹੁੰਣ ਤਾਂ ਉਨਾਂ ਦੀ ਡਾਇਰੀ ਛਪਵਾ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਪਰ ਉਹ ਹਸ ਟਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ —'ਮੈਂ ਕਿਹੜਾ ਲੇਖਕ ਹਾਂ।'

'ਤੁਹਾਡੀ ਵਾਰਤਕ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਕਈ ਲੇਖਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧੀਆ ਹੈ।'

'ਚੱਲ ਛਡ।'

੧੯੪੨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗੜਾ ਵੈਲੀ ਰੇਲਵੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਸ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਾਫੀ ਪੁਲਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਫੇਰ ੧੯੪੫-੪੭ ਵਿਚ ਸ਼ਿਮਲਾ ਕਾਲਕਾ ਲਾਈਨ ਤੇ ਵੀ ਉਹ ਬੜਾ ਮਹੱਤਵ ਪੂਰਣ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਮਗਰੋਂ ਜਦੋਂ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਨੰਗਲ ਤਕ ਰੇਲਵੇ ਲਾਈਨ ਮੁਕੱਮਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਤੇ ਰੇਲ ਦਾ ਪੁਲ ਉਨਾਂ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਵਿਚ ਬਣਿਆ ਸੀ।

'ਤੁਸੀਂ ਰਿਟਾਇਰ ਕਿਹੜੇ ਸਾਲ 'ਚ ਹੋਏ ਸਉ।'

੧੯੫੬ ਵਿਚ ? ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਮੈਂ ਰਿਟਾਇਰ ਹੋਇਆ ਉਸੇ ਦਿਨ ਹੀ ਮੈਨੂੰ ਨਵੇਂ ਸਿਰਿਓਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਮਿਲ ਗਈ।'

'ਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਟਵਾਰੇ ਮਗਰੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੰਮ ਕਿਹੜਾ ਸੀ

'ਮੁਕਾਮਾ ਘਾਟ ਤੇ ਗੰਗਾ ਦਾ ਪੁਲ ਅਸਾਂ ਹ ਬਣਾਇਆ ਸੀ ਤੇ ਉਥੇ ਮੈਨੂੰ ਵਧੀਆ ਕਿਰਤੀ, **Best Worker**) ਦਾ ਮੈਡਲ ਵੀ ਮਿਲਿਆ ਸੀ'

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਅਕਸਰ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀਆ ਗੱਲਾਂ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿ ਭਰਾਵਾਂ ਵਾਲਾ ਹਿਤ ਵੀ ਸੀ ਤੇ ਵੱਡੇ ਕਾਰੀਗਰਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂ ਵੀ ਸੀ।

ਮੈਂ ਹਾਲੇ ਸੋਚ ਹੀ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਬਸੰ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਹੋਰ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਹ ਵੱ ਸਾਰੀ ਕਾਪੀ ਚੁਕ ਲਿਆਏ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੁਰਾਣੇ ਵੇਲਿਆ ਦੀਆਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ ਉਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਤੇ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਲਖਾਈ, ਮੈ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਰ ੀ ਸੀ।' ਮੇਰੇ ਭਾਵ ਜਾਣ ਕੇ ਉਨਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ —'ਮਿਸਤਰੀ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਕੋ ਕੈਮਰਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।'

ਜੀ ਹਾਂ, ਹੁੰਦਾ ਸੀ।'

'ਉਸਨੂੰ ਬਣਦੇ ਪੁਲਾਂ ਦੀਆਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਖਿਚਣ ਬੜਾ ਸ਼ੌਕ ਸੀ। ਇਸ ਕਾਪੀ ਦੀਆਂ ਕਈ ਤਸਵੀਰਾਂ ਉ ਦੀਆਂ ਖਿਚੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ।'

ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ੧੯੬੧ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ ਉਨਾਂ ਤਸਵੀਰਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਬੜੀ ਸ਼ਿੱਦਤ ਨਾਲ ਉ ਦਾ ਚੇਤਾ ਆਇਆ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਦੀ ਵਿਸਰਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸ

'ਸਰਸਾ ਨਦੀ ਤੇ ਬਣ ਰਹੇ ਪੁਲ ਵੇਲੇ ਮੈਂ ਵੀ ਤੁਹ ਕੋਲ ਗਿਆ ਸਾਂ।'

ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਕਦੀ ਕ ਤੁਸੀਂ ਚਟਨੀ ਪਾਰਟੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਉ।'

'ਹਾਂ, ਜਦੋਂ ਕਦੀ ਛੁਟੀ ਹੋ ਜਾਵੇ।'

ਤਾਂ ਕੀ ਕਦੀ ਛੁਟੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੀ।'

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

'ਨਹੀਂ', ਸਾਡਾ ਐਤਵਾਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ । ਸਵੇਰੇ ਸੂਰਜ ਨਿਕਲਣ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੇ ਰਾਤੀਂ ਸੂਰਜ ਡੁਬਣ ਮਗਰੋਂ ਖਤਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ ।'

'ਫੇਰ ਵੀ ਤੁਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਸਉ ।'

'ਹਾਂ ।'

'ਕਿਓ''

'ਬਾਕੀ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਤੇ ਪੈਸੇ ਵੀ ਬਹੁਤੇ ਸਨ । ਅਤੇ ਕਦਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸੀ ਨਾਲੇ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ ।'

'ਕੀ ਪੁਲ ਬਣਾਨ ਦਾ ।'

'ਹਾਂ, ਵਧੀਆ ਨਹੀਂ ?'

'ਵਧੀਆ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ।'

ਸ: ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਹੋਰਾਂ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਈ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣਾਈਆਂ ਸਨ ਜਿਨਾਂ ਵਿਚਲੀਆਂ ਨਾਟਕੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਵੀ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ । ਮੈਂ ਫੇਰ ਕਿਹਾ —

'ਅੱਛਾ ਜੀ, ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪ ਗੱਲ ਸੁਣਾਵੋ ।'

'ਮੇਰੀ ਡਾਇਰੀ 'ਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ ।'

'ਕੋਈ ਜ਼ਬਾਨੀ ਸੁਣਾਵੋ ।'

'ਚੰਗਾ, ਤਾਂ ਸੁਣ ।' ਉਨਾਂ ਨੇ ਤਸਵੀਰਾਂ ਵਾਲੀ ਐਲਬਮ ਅਤੇ ਡਾਇਰੀ ਅਲਮਾਰੀ ਵਿਚ ਰਖ ਦਿਤੀ ਤੇ ਮੁਸਕਰਾ ਕੇ ਬੋਲੇ ।

'ਸਾਡੀ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਦਾ ਇਕ ਟੈਸਟ ਕੱਲਕਤੇ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ ਮੈਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ ਸੀ ।'

'ਕੀ ਉਹ ਕੋਈ ਲਿਖਤੀ ਟੈਸਟ ਸੀ ।'

'ਹਾਂ'

'ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ '

'ਹਾਂ, ਮੈਂ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੇ ਸਨ ... ਸਵਾਲ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਘੰਟਿਆਂ ਦਾ ਟਾਈਮ ਸੀ ਪਰ ਮੈਂ ਵੀਹ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਜਵਾਬ ਲਿਖ ਦਿਤੇ । ਪਰ ਜਦੋਂ ਐਕਸ. ਈ. ਐਨ. ਦੇ ਕਲੱਰਕ ਨੇ ਕਿਹਾ—'ਦੁਬਾਰਾ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ ।' ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਕਿਹਾ—ਇਕ ਹੋਰ ਕਾਗਜ਼ ਦੇ ।'

'ਉਹ ਕਾਹਦੇ ਲਈ ?' ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ।

ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਕੋਲੋਂ ਕਾਗਜ਼ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖ ਦਿਤੇ ।

'ਪਹਿਲੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ?'

'ਨਹੀਂ' । ਮੈਂ ਚਾਰ ਵਾਰ ਸਵਾਲਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲਿਖੇ ਤੇ ਹਰ ਵਾਰ ਸਵਾਲ ਦਾ ਵਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿਤਾ ਸੀ ।'

'ਸਵਾਲ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਨ ?'

'ਬਸ ਇਹੋ ਹੀ...ਕਿ ..ਫਿਸ਼ ਪਲੇਟਾਂ ਕਿਸ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ...ਰਿਬਟਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੈ...ਪੁਲ ਦੇ ਕੀ ਲਾਭ ਹਨ...ਆਦਿ...'

'ਫੇਰ ਸਿੱਟਾ ਕੀ ਨਿਕਲਿਆ ?'

'ਸਿਟਾ ? ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਾਬ੍ਹ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੁਲਾਕੇ ਕਿਹਾ— ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ । ਤੁਮ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਜਾਨਤਾਂ ਹੋਤਾ ਤੋ ਹਿੰਦਸਤਾਨ ਕਾ ਸਭ ਸੇ ਬੜਾ ਇੰਜਨੀਅਰ ਹੋਤਾ ।'

'ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਿਹਾ ?'

'ਮੈਂ ਕਿਹਾ, ਮੈਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਬਗੈਰ ਹੀ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਲ ਬਣਾ ਸਕਦਾ ਹਾਂ ।

'ਵਾਹਵਾ ।'

ਮਨ ਬੜਾ ਖੁਸ਼ ਹੋਇਆ ।

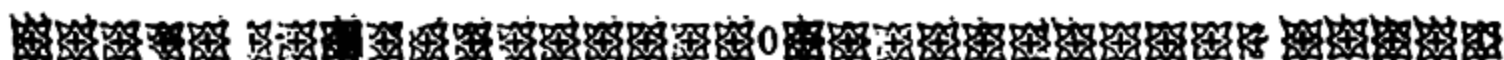
ਦੁਪਹਿਰ ਢਲ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਕਈ ਲੋਕ ਦਾਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਲੀਆਂ ਚੁਕੀ ਆ ਰਹੇ ਸਨ । ਉਹ ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ਧਿਆਨ ਮੋੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਲਝ ਗਏ । ਮੈਂ ਉਠਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਬੋਲੇ—'ਕਿਉਂ', ਮੈਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹੇ ਬਗੈਰ ਵੀ ਪੁਲ ਬਣ ਸਕਦੇ ਨੇ ।'

'ਤੁਸਾਂ ਠੀਕ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਲੋਕ ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ...'

'ਨਾ ਮੰਨਣ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਪਰਵਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ ।'

ਸਰਦਾਰ ਬਸੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਤੇ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਸਫਲਤਾ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ । ●

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

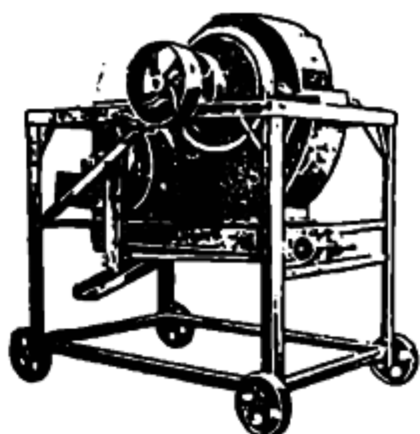

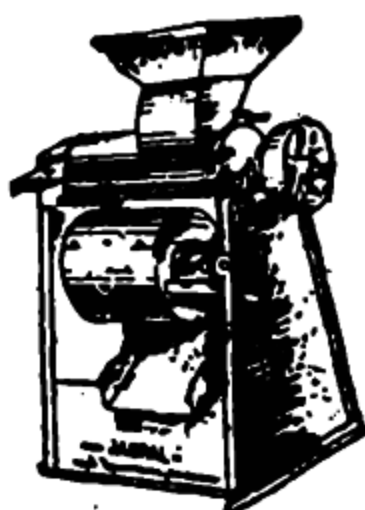
Approved By Department of :

AGRICULTURE PUNJAB GOVERNMENT

High Class Manufacturers of :

- QUALITY WHEAT THRASHERS
- MAIZE SHELLERS
- FERTI SEED DRILLS
- AND OTHER AGRICULTURAL IMPLEMENTS

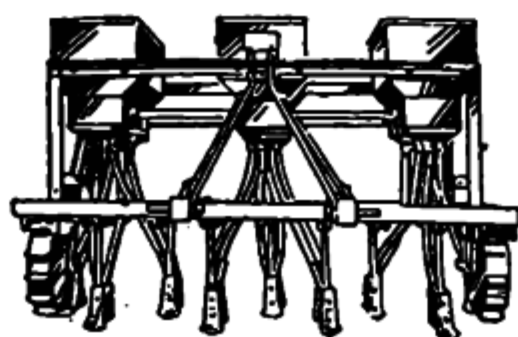

QUALITY MARKED

ਕੁਆਲਟੀ ਮਾਰਕਡ

ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਦੇ ਵਧੀਆ ਸਾਜ਼ ਸਾਮਾਨ
ਬਨਾਉਣ ਵਾਲੇ।

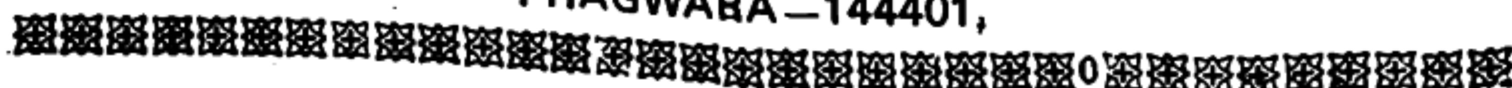
TRADE **JASPAL** MARK

Grams : HABI INDUSTRIES

Phone : 2737

HABI INDUSTRIES (Regd.)

10, Industrial Area,
PHAGWARA—144401,

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲਾੜਾ

—ਮਾਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ

ਲੇਖਕ

ਕਦੇ ਤੁਸੀਂ ਅੱਸੀ ਸਾਲਾ ਲਾੜਾ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ? ਵਲੈਤ ਦੀ ਗਲ ਨਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਤੇ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ। ਲਓ ਸੁਣੋਂ । ਬਿਲਕੁਲ ਮੇਰੇ ਗਵਾਂਢ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ, ਹਰ ਸਮੇਂ ਮੂੰਹ ਮੱਥੇ ਲਗਦਾ ਏ। ਲਾੜਾ ਕਦੇ ਜੰਜ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ । ਇਸ ਦੀ ਜੰਜ ਇਸ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਘੇਰੇ ਰਖਦੀ ਹੈ । ਇਸਦੇ ਬ੍ਰਾਤੀ ਵੀ ਇਸਦੇ ਹਾਣੀ ਹੀ ਹਨ । ਅੱਸੀਆਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੌ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਣ ਵਲੇ ਪਰ ਇਹ ਲਾੜਾ ਆਮ ਲਾੜਿਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁਝ ਵਖਰਾ ਜਿਹਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਜਿਸ ਨੌਜੁਵਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਦਿਨ ਵੇਖਣਾ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਕਪੜਿਆਂ ਵਿੱਚ ਫੁਲਿਆ ਨਹੀਂ ਸਮਾਂਉਦਾ। ਉਸਦੀ ਸੁਰਤ ਆਕਾਸ਼ ਤੇ ਚੜ੍ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਏ। ਉਹ ਪੌਣ ਨੂੰ ਕਲਾਵੇ ਭਰਦਾ ਏ ਤੇ ਦਿਨੇ ਤਾਰੇ ਵੇਖਣ ਦਾ ਇੱਛਕ ਹੁੰਦਾ ਏ। ਉਸ ਲਾੜੇ ਦੇ ਜਾਂਜੀ ਉਸਦੇ ਪਹਿਰੂਏ ਹੁੰਦੇ। ਉਸਦੀ ਸੇਵਾ ਵਾਸਤੇ ਨਾਈ ਜਾਂ ਮਹਿਰਾ ਹਰ ਵੇਲੇ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਪਰ ਇਸ ਲਾੜੇ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਖਰੀ ਏ। ਇਸਦੇ ਬ੍ਰਾਤੀ ਕੱਖ ਭੰਨ ਕੇ ਦੂਹਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਾਂ ਜੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਵੇਲੇ ਕੁਝ ਕੁਵੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ, ਜਾਂ ਵਾਧਾ ਘਾਟਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਓਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੋਲ ਬਾਣ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਨਗਰੀ ਦਾ ਲਾੜਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜਗਾਵੇਗਾ ਤੇ ਉਨਾਂ ਨੂੰ ਕਹੇਗਾ ਜੰਗਲ ਪਾਣੀ ਜਾਵੋ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ । ਜਿਹੜੇ ਬਰਾਤੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਉਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਪਾਣੀ ਮੰਗਵਾਵੇਗਾ ਤੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਵਾਵੇਗਾ। ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਉਹ ਬਰਾਤੀ ਹੈ, ਜਿਹਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਲਾੜਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਮੋਡ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਵੇਗਾ। ਜਗਨ ਨਾਥ ਉਮਰ ਵਿਚ ਤੀਹ ਬੱਤੀ ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦੇਰ ਤੋਂ ਟੁਰਨ ਫਿਰਨੋਂ ਅਸਮਰੱਥ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ । ਲਾੜਾ ਇਸਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਕਿਆਫਾ ਲਾਵੋ ਇਸਦੀ ਸੇਵਾ ਕਿੰਨੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਸੱਤਰਾਂ ਤੋਂ ਟੱਪੇ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰੀਵਾਰ ਦੇ ਭਾ ਦੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਪਰ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪੂਰੇ ਦਸ ਹਨ, ਇਕ ਦੂਏ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ। ਮਾਈਆਂ ਵੀ ਇਸ ਜੰਜ ਨਾਲ ਹਨ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਉਹ ਬਰਾਤੀ ਹਨ ਜਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੋਹ ਦੀ ਕਿਸੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਉਮਰ ਦੇ ਪ੍ਰਾਣੀ ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਖੰਘੂਰੇ ਮਾਰਦੇ ਤੇ ਪਾਣੀ ਖੁਣੋਂ ਲੁਛਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਨ, ਪਰਸਾਦਾ ਵੀ ਉਹਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ, ਸੇਵਾ ਵੀ ਵਖਰੀ। ਇਹ ਚਾਲੀ ਸੰਨ੍ਹੀਏ ਸਦਾ ਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚ ਖੇਡਦੇ ਹਨ ਇਨ੍ਹਾ ਦੇ, ਗ਼ਮਾਂ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ ਪੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਮਟਨ ਜੰਮਣ ਦੇ ਝਮੇਲਿਆਂ ਤੋਂ ਸੁਰਖਰੂ ਹਨ। ਇੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋ ਹੀ ਕਮ ਹਨ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਤੇ ਮਾਲਾ ਫੇਰਨੀ। ਲਾੜਾ ਜਿਥੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਆਵ ਲਭ ਕੇ ਲਿਆਵੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਦਰ ਪੂਰਤੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੇਵਕਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਰੋਕ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਚਾਹਣ ਛਕਣ, ਜੋ ਚਾਹਣ ਪੀਣ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਗਰਮ ਗਰਮ ਚਾਟਿਆਂ ਨਾਲ ਅਲਸੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਦੋ ਪਿੰਨੀਆਂ ਖੂਬ ਪਚਾਕੇ ਲਾਕੇ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਮੁੜ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ? ਜੱਥੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਦਾਲੇ ਭਾਜੇ ਨੂੰ ਭਾਵੇਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤੜਕਾ ਲਗੇ ਜਾਂ ਨ ਲਗੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਂਜੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਤੜਕਦੀਆਂ ਭਾਜੀਆਂ ਗਰਮ ਗਰਮ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ। ਰੁਤ ਰੁਤ ਦਾ ਮੇਵਾ। ਸਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਕੇਲੇ ਤੇ ਸੰਤਰੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਬਿਲਾ ਨਾਗਾ। ਗਰਮੀਆ ਵਿਚ ਅੰਬ ਜਾਂ ਖਰਬੂਜ਼ੇ। ਦੁਪਹਿਰੇ ਸਰਦਾਈ। ਪਿਛਲੇ ਪਹਿਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਉਪਰੰਤ ਗਰਮ ਗਰਮ ਦੁਧ ਆਪਣਾ ਆਪਣਾ ਘਿਉ ਆਪਣੀ ਮਨ ਮਰਜ਼ੀ ਦਾ, ਆਪਣੇ ਡਬਿਆਂ ਦੇ ਆਪਣੇ ਚਿਮਚਿਆਂ ਨਾਲ ਕਢਦੇ ਹਨ ਜਦ, ਗਰਮ ਗਰਮ ਦੁਧ, ਪ੍ਰਸਾਦ ਥਾਲੀ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਟਿਕਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮਰਜ਼ੀ ਆਵੇ ਤਾਂ ਖੀਰ ਬਨਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਪਕੌੜੇ ਵੀ ਤਲ ਕੇ ਛਕਦੇ ਹਨ। ਹੁਣ ਸ੍ਰੀ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਅਨੁਸਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਤੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇੱਕ ਵੇਲੇ ਦਲੀਆ ਤੇ ਇਕ ਵੇਲੇ ਖਿਚੜੀ ਮਿਲਿਆ ਕਰੇਗੀ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਹੀ ਜ਼ਿਮੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਤੀਆਂ ਦੇ ਦੋ ਵੇਰ ਹਫਤੇ ਵਿਚ ਕਪੜੇ ਸਾਬਣ ਵਿਚ ਉਬਾਲੇ ਧੋਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਮਜਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਲੀੜਾ ਮਾੜਾ ਹੋਵੇ। ਸੁੱਚਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ, ਪਾਸਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ, ਉਸਦਾ ਕੰਘਾ ਵੀ ਲਾੜੇ ਦੇ ਜ਼ਿਮੇ। ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਛਾਵੇਂ ਤੇ ਸਰਦੀਆਂ ਵਿਚ ਧੁੱਪੇ ਮੰਜੇ ਡਾਹਣੇ ਸਭ ਇਹੁ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵੀ ਵਛਾ ਕੇ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਕੀ ਮਜਾਲ ਮੱਥੇ ਵਟ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਕਈ ਬ੍ਰਾਤੀ ਅਖੜਖਾਨ ਹਨ, ਉਨਾ ਦਾ ਪੁਰਾਣਾ ਸੁਭਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੌੜਆਂ ਫਿਕੀਆਂ ਵੀ ਸੁਣਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਘਿਉ ਦੀਆਂ ਨਾਲ ਜਾਣ ਪੀ ਜਾਂਦਾ ਏ।

ਜਦ ਸੂਰਜ ਉਤਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤੇ ਪਾਲਾ ਚਰਾ ਪਾਸਾ ਮਾਰਦਾ ਹੈ, ਜਾਂ ਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ ਰੁਖਾਂ ਹੇਠਾਂ ਵਾਂਉ ਵੇਰੇ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਹ ਬੀਤੀਆਂ ਇਕ ਦੂਏ ਨੂੰ ਸੁਣਾਦੇ ਹਨ। ਬੜਾ ਰੰਗ ਬੰਨਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਜਾਂ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਬੀਬਾ ਜੀ, ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਜੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਤਾਂ ਝੱਟ ਸੰਭਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਾਵਧਾਨ ਹੋ ਬਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਲਾੜੇ ਦੇ ਦੋ ਸਰਬਾਲੇ ਹਨ। ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਇਹ ਦੋਵੇ ਹੀ ਲਾੜੇ ਵਾਂਗੂੰ ਹੀ ਰੁੱਝੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਬਹੁਤ ਕਰਕੇ ਲਾੜੇ ਦਾ ਹੱਥ ਵਟਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਧੰਨ ਜਨਮ ਹੈ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਰਬਾਲਿਆਂ ਤੇ ਲਾੜਿਆਂ ਦਾ, ਦਿਨ ਅਜੇ ਠੰਡ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਬਦਲ ਵਿੱਚ ਲੁਕਦਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਏ, ਕਿ ਇਹ ਵਿਹੜੇ ਨੂੰ ਝਾੜ ਪੂੰਜ ਟਿਚਨ ਕਰ, ਮੰਜੇ ਡਾਹ ਉਪਰ ਬੈਠਣ ਵਾਸਤੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਲਾੜਾ ਤੇ ਸਰਬਾਲੇ ਪ੍ਰਦਖਣਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਧੀ ਰਾਤੀਂ ਭੁੱਖ ਨੇ ਆ ਜਗਾਇਆ। ਉਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਸੰਧ ਦਾ ਕਿਥੇ ਲਿਆਵੇ। ਪਰ ਗੰਡਾ ਸਿੰਘ ਆਖੇ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਜਾਨ ਜਾਂਦੀ ਏ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚੋਂ ਅਧਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਦਿਤਾ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਮੋਨ ਸਾਧੀ, ਪਰ ਛਕਿਆ ਨਾਂ।

ਇਹ ਤਿੰਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬ੍ਰਾਤੀਆਂ ਦੀ ਹਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਧੋਬੀ ਦੀ ਸੇਵਾ, ਨਾਈ ਵਾਲਾ ਕੰਮ, ਮਹਿਰੇ ਵਾਲੀ ਵਹਿੰਗੀ ਤੇ ਲਾਂਗਰੀ ਇਹੋ ਹਨ। ਮੁਕਦੀ ਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਹਰ ਸੇਵਾ ਚੁਕੀ ਹੋਈ ਹੈ।

ਇਹ ਬ੍ਰਾਤੀ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹਨ। ਰਾਮ ਚੰਦ ਬੜਾ ਅੜੀਅਲ ਸੁਭਾਉ ਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਆਇਆ ਤਾਂ ਸੀ, ਜਗਨ ਨਾਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਖਾਤਰ, ਪਰ ਸੇਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਨਾਲਾ ਵਗਦਾ ਵੇਖ, ਇਹ ਵੀ ਲੀੜੇ ਲਾਹ ਬੈਠਾ। ਬਾਲ ਸਿੰਘ ਅਸੀਆਂ ਦੇ ਗੇੜ ਖਾਂਦਾ ਏ, ਪਰ ਬਹਿੰਦਾ ਬੜਾ ਛਿਣਕ ਛਿਣਕ। ਕੀ ਮਜਾਲ ਏ ਮੱਖੀ ਬਹਿ ਜਾਵੇ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਗਲ ਸਹਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਪੀੜੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਲਾਂ ਸੁਨਾਂਦਾ ਏ। ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜਨਮ ਦਾ ਤਾ ਮਹਿਰਾ ਏ, ਮਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਵਿਤਰ ਬਚਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਬ੍ਰਹਮਣ ਸੀ ਪਿਛਲੇ ਜਨਮ ਦਾ, ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਉਪਾਧੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੈਤ ਪੁਜਿਆਂ ਤਾਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁਕਮ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਗਡੀਏ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਭੇਜੋ। ਇਸ ਨੂੰ ਲਿਆਉਣ ਵਾਸਤੇ ਉਚੇਚਾ ਕਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਜੰਜ ਵਿੱਚੋਂ ਦੋ ਮਾਈਆਂ ਵੀ ਹਨ। ਉਤਮਾ ਤੇ ਮਾਇਆ। ਇਹ ਵੀ ੯੦-੯੦ ਨੂੰ ਢੁਕੀਆਂ ਖੜੀਆਂ ਹਨ ਚੋਜੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਚੰਗੇ ਜੁਟ ਬਨਾਏ ਹਨ। ਸਾਧਾਰਨ ਜਨ ਮੌਤ ਉਪਰੰਤ ਸਵਰਗ ਦੇ ਬੂਹੇ ਤਕ ਪੁਜਣ ਦੀ ਆਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਮਗਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਇਥੇ ਹੀ ਸਵਰਗ ਦੀਆ ਸੀੜੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ। ਨਾਮ ਜਪਦੇ ਹਨ, ਲੁਡੀ ਪਾਂਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਜੰਜ ਨੂੰ ਇੱਕਠੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਨ। ਬਿਰਧਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੜਾ ਚਾਉ ਹੈ। ਜਦ ਬਾਹਰੋਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤਾਰਕੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਦੀ ਰਾਜ਼ੀ ਖੁਸ਼ੀ ਪੁਛਦੇ ਹਨ। ਬ੍ਰਾਤੀ ਵੀ ਧੰਨ ਭਾਗ ਜਾਣ ਗਦ ਗਦ ਹੋ ਉਠਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਰੋਗੀਆਂ ਤੇ ਬਿਰਧਾਂ ਤੇ ਹੋਰ ਉਜੜਿਆਂ ਬੁੜਿਆ ਦਾ ਬੜਾ ਫਿਕਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਥੋਂ ਕੋਈ ਘਰ ਵਾਲਿਆਂ ਵਲੋਂ ਬੇਧਿਆਨਾ ਵਦੇਰਾ ਨਜ਼ਰੀ ਆਇਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੰਜ ਘਰ ਵਿਚ ਪੁਜਣ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ। ਜੇ ਉਹ ਸੁਭਾਗਾ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਮੁਖਾਰ ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਪੁਸ਼ਪ ਵਰਸ਼ਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ੰਗਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਲਾੜਿਆ ਇੱਕ ਜਾਂਝੀ ਹੋਰ ਆ ਗਿਆ, ਤਗੜਾ ਹੋ। ਇਹ ਵੀ ਬੁਲਾਂ ਵਿਚ ਖਿੜਦਿਆਂ, ਸੀਸ ਨਿਵਾਂਦਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਏ, ਜੀ ਧੰਨ ਭਾਗ। ਤੁਹਾਡਾ ਇਹ ਬਾਗ ਹਰਿਆ ਭਰਿਆ ਰਹੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਕਵਿਤਾ

ਮਨੁੱਖਤਾ

—ਖਾਲਦ ਹੁਸੈਨ

ਪੰਛੀ ਅਪਣੇ ਆਲ੍ਹਣੇ,
ਨਫ਼ਰਤ ਦੀਆਂ ਕਲਮਾਂ ਚੋਂ ਫਟੇ
ਕਿਕਰਾਂ ਦੇ ਤੀਲਿਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਣਾਂਦੇ
ਏਸੇ ਲਈ
ਪੰਛੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਆਲ੍ਹਣੇ ਸਾੜਦੇ ਨਹੀਂ
ਅਪਣੀ ਨਸਲ ਉਜਾੜਦੇ ਨਹੀਂ

ਪੰਛੀ ਆਪਣਿਆਂ ਆਲ੍ਹਣਿਆਂ ਵਿਚ,
ਗੁੜ ਸ਼ਕਰ ਨਿਵਾਤ ਦਾ
ਚੋਗ ਚੁਗਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਉਡਾਰੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ
ਖੁਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨਾਂ ਵਿਚ

ਪੰਛੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ
ਪਾਣੀ ਵਾਂਗਰ ਬੇਰੰਗ ਹੁੰਦਾ ਏ
ਉਹ ਪਾਣੀ ਦੇ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਵਿਚ
ਚੁਭੀਆਂ ਮਾਰਦੇ ਨੇ
ਤੇ ਗਾਂਵਦੇ ਨੇ

ਪਾਣੀ ਦੀ ਇਕੋ ਈ ਰੀਤ ਉਹ ਸਾਥੀ,
ਪ੍ਰੀਤ ਤਿਹਾਏ ਦੀ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾਣੀ,
ਪੰਛੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਣਜਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ
ਦੋਸਤੀ ਮਨੁੱਖਤਾ ਮਾਨ ਮਰਿਆਦਾ,
ਸਭ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਵਸਤਰ
ਏਸੇ ਲਈ ਉਹ ਸ਼ਬਦਾ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ

ਕਿਉਂ ਜੋ
ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਨੇ
ਕਿ
ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਵਸਤਰ
ਰੱਬ ਨੇ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏ।

ਸੰਪਾਦਕ ਦਿਹਾਤ ਸੁਧਾਰ
ਸਿਵਲ ਸਕਤਰੇਤ ਜੰਮੂ, ਕਸ਼ਮੀਰ, ਸ੍ਰੀਨਗਰ

ਨਜ਼ਮ

ਤੇਰੇ ਟੁੱਰ ਜਾਣ ਤੇ......

—ਆਤਮ ਯਾਦ

ਤੇਰੇ ਅਚਾਨਕ ਟੁੱਰ ਜਾਣ ਤੇ
ਮੈਨੂੰ ਇੰਜ ਲਗਿਆ
ਪੀਲੀ ਘਾਹ ਉਤੇ ਤੁਰਦੇ
ਕਾਲੇ ਬੀਮਾਰ ਚਿਹਰੇ
ਹੱਥਾਂ 'ਚ ਮੁਸਕਰਾਹਟਾਂ ਫੜੀ
ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੇ ਰਹੇ।

ਅਸਮਾਨ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ
ਸ਼ਹਿਨਾਈਆਂ ਦੀ ਗੂੰਜ ਦੀ ਬਜਾਏ
ਮਾਤਮੀ ਧੁੰਨਾਂ ਦਾ ਸ਼ੋਰ ਮਚਦਾ ਰਿਹਾ।

ਕੋਸੀ ਧੁੱਪ ਨਾਲ ਝੁਲਸਦੇ ਅੰਗ
ਅਚਾਨਕ ਵਰ੍ਹਦੇ ਮੀਂਹ 'ਚ ਕੰਬਣ ਲਗ ਪਏ।

ਰਾਹਾਂ ਤੋਂ ਉੱਡੀ ਧੂੜ
ਗਾਰਾ ਬਣ ਕੇ
ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਤਿਲਕਾਣ ਲੱਗੀ।

ਹਮਦਰਦ ਬੋਲਾਂ 'ਚ 'ਕਟਾਖਸ਼', ਉੱਭਰ ਆਇਆ
ਤੇ ਸੀਨਿਆਂ 'ਚ ਉਤਰਨ ਲਈ
ਚਾਕੂਆਂ ਦੇ ਦਸਤਿਆਂ ਤੇ
ਉਂਗਲਾਂ ਦੀ ਪੱਕੜ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋ ਗਈ।

ਲਹੂ ਦਾ ਰੰਗ
ਲਾਲ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕਾਲਾ ਹੋ ਗਿਆ
ਲੋਕ ਹੈਰਾਨ ਸਨ
ਮਰਨ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ
ਆਦਮੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਗਿਆ ?

ਦ੍ਰੇਸੀ ਰੋਡ ਲੁਧਿਆਣਾ—੮

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦੋ ਗ਼ਜ਼ਲਾਂ

—ਨਾਜ਼ਰ ਸਿੰਘ ਤਰਸ

ਐ ਦਿਲਬਰ ਦਿਲ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਤੇ ਤੂੰ ਕਦੇ ਤਾਂ ਆ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।
ਅੱਖਾਂ ਤ੍ਰਿਹਾਈਆਂ ਦੀਦ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਿਆਸ ਬੁਝਾ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਤੂੰ ਮਸਤੀ ਵੰਡਦਾ ਫਿਰਦਾਏਂ ਲਾ ਡੀਕਾਂ ਲੋਕੀ ਪੀਂਦੇ ਨੇ।
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨੈਣਾਂ ਚੋਂ ਦੋ ਘੁਟ ਪਿਲਾ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਦਿਲ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮਿਲਾਵਣ ਲਈ ਅੱਖਾਂ ਦਾ ਮੇਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
ਪਰ ਜਗ ਦੀਆਂ ਮੰਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਤੂੰ ਅੱਖ ਬਚਾ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਉਸ ਪਾਸੇ ਚਾਨਣ ਕੀਤਾ ਹੈ ਇਸ ਪਾਸੇ ਘੁੱਪ ਹਨੇਰਾ ਕਿਉਂ।
ਤੂੰ ਸੂਰਜ ਵਰਗੇ ਮੁਖੜੇ ਤੋਂ ਜ਼ੁਲਫਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਦਿਲ ਕਰਦਾ ਤੇਰੇ ਕਦਮਾਂ ਤੇ ਹਰ ਵੇਲੇ ਸੀਸ ਟਿਕਾ ਰੱਖਾਂ।
ਪਰ ਤੂੰ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਉਤੇ ਕਦਮਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਾ ਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਜੋ ਤੇਰੇ ਹੱਥੋਂ ਮਰ ਜਾਵੇ ਮੈਂ ਸੁਣਿਆ ਜੀਵਨ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ।
ਮੈਂ ਨਿਤ ਹੀ ਤੈਥੋਂ ਮਰਦਾ ਰਹਾਂ ਨਿਤ ਤੇਗ ਚਲਾਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

ਤੂੰ ਸਾਗਰ ਮੈਂ ਇਕ ਬੂੰਦ ਤੇਰੀ ਹੋ ਵਖਰੀ ਰੁਲਦੀ ਫਿਰਦੀ ਨੂੰ।
ਬਣ 'ਤਰਸ' ਵਹਿਣ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਗਲ ਨਾਲ ਲਗਾਕੇ ਲੰਘਿਆ ਕਰ।

—0—

ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਖਿਡਾਉਣਾ ਹੈ ਇਹ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਕ ਤਮਾਸ਼ਾ ਹੈ।
ਇਕ ਅੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੰਝੂ ਨੇ ਇਕ ਅੱਖ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਾਸਾ ਹੈ।

ਇਹ ਕੰਧ ਹੈ ਸਾਰੀ ਰੇਤੇ ਦੀ ਇਸ ਦਾ ਕੁਝ ਮੂਲ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ।
ਪਲ ਛਿਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਘੁਲ ਜਾਣੀ ਜਿਉਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਤਾਸਾ ਹੈ।

ਹੈ ਵਿੰਨ੍ਹੀ ਸੂਲਾਂ ਕਲੀ ਕਲੀ ਪੱਤੀਆਂ ਸਭ ਲੀਕਾਂ ਲੀਰਾਂ ਨੇ।
ਸੁੱਕੀ ਏ ਖੇਤੀ ਸਧਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਨੇ ਪਲਟਿਆ ਪਾਸਾ ਹੈ।

ਖਿਆਲਾਂ ਦੀ ਲੰਮੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੈ ਤੇ ਪੈਰ ਪੈਰ ਤੇ ਰੋਕਾਂ ਨੇ।
ਜਦ ਵੈਲੀ ਬਣ ਗਏ ਆਪਣੇ ਹੀ ਤਾਂ ਦਿੰਦਾ ਕੌਣ ਦਿਲਾਸਾ ਹੈ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਖ਼ੂਨ ਦੀ ਪਿਆਸੀ ਹੈ ਇਹ ਪਾਪ ਕਰਨ ਤੋਂ ਡਰਦੀ ਨਹੀਂ।
ਇਕ ਹੱਥ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੰਜਰ ਹੈ ਇਕ ਹਥ ਵਿਚ ਫੜਿਆ ਕਾਸਾ ਹੈ।

ਓ ਭੋਲੇ ਭਾਲੇ ਹਰਨਾਂ ਤੂੰ ਨਾ ਗਾਫਲ ਹੋ ਕੇ ਚੁੰਗੀਆਂ ਭਰ।
ਇਸ ਜੰਗਲ ਦੇ ਵਿਚ ਹਰ ਪਾਸੇ ਹੀ ਖੂੰ ਖਾਰਾਂ ਦਾ ਵਾਸਾ ਹੈ।

ਜਿਉਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦੇ ਵਿਚ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਹਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਹੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ।
ਤਿਉਂ ਆਸਾਂ ਵਿਚ ਨਿਰਾਸਾ ਹੈ ਨਿਰਆਸਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆਸਾ ਹੈ।

ਕਰ ਕਰ ਕੇ ਮਣ ਬਣ ਬਦੀਆਂ ਤੂੰ ਹੈ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਲਈ।
ਦਿਲ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਵੀ ਆਇਆ 'ਤਰਸ' ਨਾ ਮਾਸਾ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗ਼ਜ਼ਲ

—ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਾਗਰ

(੧)

ਉਸ ਪੱਥਰ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਧੜਕਣ ਨ ਸੀ।
ਵਰਨਾ ਕੀ ਮੇਰੇ ਤਰਲੇ 'ਚ ਤੜਪਣ ਨਾ ਸੀ ?
ਮੁੱਲ ਕੌਡੀ ਤਾਂ ਸ਼ੀਸ਼ੇ ਦਾ ਪੈਂਦਾ ਐ ਦਿਲ,
ਮੈਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ, ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਕੰਚਨ ਨ ਸੀ ॥
ਮੇਰੇ ਉਸਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਇਹ ਜੱਗ ਹੀ ਤਾਂ ਸੀ,
ਕੌਦੀ ਏਡੀ ਅਲੰਕਾਰ ਅੜੱਚਣ ਨ ਸੀ ॥
ਮੇਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਥੀਂ ਭਿੱਜਿਆ ਨਾ ਜੋ ਉਸ ਦਿਨ
ਓਸ ਬਾਝੋਂ ਕਿਸੇ ਦਿਲ ਦਾ ਆਂਗਨ ਨ ਸੀ ॥
ਹੰਝੂ- ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿਲ ਗਏ ਨੇ, ਕੀ ਜ਼ੋਰ ਹੈ
ਮੇਰੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ 'ਚ ਦਾਮਨ ਨ ਸੀ ॥

ਕਿਰਪਾਲ ਕਜ਼ਾਕ ਦੀ ਚਰਚਿਤ
ਪੁਸਤਕ

ਸੂਰਜ ਮੁਖੀ ਪੁਛਦੇ ਨੇ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :

ਆਦਿਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ,
ਤਾਰਾਗੜ੍ਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ।

REPUTED MANUFACTURERS OF :

SUPERIOR QUALITY

SINGLE BARREL &

DOUBLE BARREL

B. L. 12 BORE

GUNS

Grams : SNIPER Phone : 3805

MODERN GUN WORKS

Opp. Industrial Estate,

JAMMU CANTT.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

With Best compliments from :-

NAMDHARI BROTHERS

Prop. S. AJIT SINGH

Main Bazar, DALTONGANJ (Bihar)

Dealers : KIRLOSKAR DIESEL ENGINE, P. S. G. ELECTRIC MOTORS, ELECTRICAL APPLIANCES, STAINLESS STEEL PARTS, PRESSURE COOKERS, AND AGRICULTURAL IMPLIMENTS

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :

New Namdhari Cloth House

WHOLE SALE CLOTH DEALERS

Main Bazar, DALTONGANJ (Bihar)

Stay with Homely Comfort

SUPER GUEST HOUSE

12A/20, W.E.A, Sarswati Marg, Karol Bagh, New Delhi-110005 Tele : 56 05 18

WALKING DISTANCE FROM AJMAL KHAN ROAD

Attached Bath Open 24 Hours Moderate Tariff

TARIFF: Double Room with Bath attached Rs. 50/- Double Room with Bath attached (Deluxe) Rs 60/- Double Room with Bath attached (Super Deluxe) Rs. 70/- Single Room without Bath attached Rs 30/- Double Room without Bath attached Rs. 40/- Extra Bed Rs. 10/- Cooler Rs. 10/- ★ Check out time 24 Hour ★ Most Courteous and Personlised Service ★ Tour Travels Taxi Service 24 Hours ★ Medical Assistance-Contact Reception ★ No. Service Charges.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਲੜੀ ਵਾਰ

ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ

—ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ

ਬਰਤਾਂਤ ਮਨਾਲੀ (ਕੋਠੀ)
ਮਿਤੀ ੨੫-੨੬ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੭੭
ਲੜੀ ਜੋੜਣ ਲਈ ਵਰਿਆਮ ਦਾ ਮਈ ੧੯੯੧ ਅੰਕ ਵੇਖੋ।

ਬਿਆਸ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਮਾਹੀ ਦੇ ਦੀਦਾਰੇ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਝਬਰ ਤੇ ਡਰਾਈਵਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਸਮੇਤ ਕੋਠੀ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਦੇ ਬਿਆਸ ਦਰਿਆ ਕੰਢੇ ਪਹੁੰਚੇ। ੧੫੦ ਪੌੜੀਆਂ ਉਤਰ ਕੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿਚਦੀ ਲੰਘਦੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਸਲੋਂ ਦਰਿਆ ਦੇ ਵਹਿਣ ਕੋਲ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਤਰ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ, ਜਿਧਰੋਂ ਬਿਆਸ ਜਲ ਵਹਿੰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ੧੦੦ ਕਦਮ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਉਤੇ ਜਲ ਸਤਹ ਦੀ ਏਨੀ ਉਚਾਈ ਸੀ ਕਿ ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਸਾਡੇ ਸਿਰ ਉਸਦੇ ਬਰਾਬਰ ਸਨ।

ਇਕ ਵੱਡੇ ਸਪਾਟ ਪੱਥਰ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਇਕ ਖੇਸ ਤੇ ਇਕ ਚੱਦਰ ਚੌਹਰੇ ਕਰਕੇ ਲੰਮੇ ਰੁਖ ਵਿਛਾਏ ਗਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਸਰ੍ਹੋਂ ਤੇਲ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰਵਾਣ ਲਗੇ। ਪਹਿਲਾਂ ਗੋਡਿਆਂ ਤਕ, ਫਿਰ ਕਮਰ ਤੇ ਢਿੱਡ ਛਾਤੀ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਲਹਿੰਦੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠ ਵਸਤਰ ਧੋਂਦੇ ਰਹੇ।

ਇਸ ਸਾਰੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਜਾਰੀ ਰਖਿਆ। ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਗਲਬਾਤ ਛਿੜ ਪਈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ: ਉਹਨਾ ਦੇ ਖਰਚੇ ਅਤੇ ਪਰਵਾਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਰਵਾਰ ਵਲ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਵਲ ਧਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੁਨਾਸਬ ਉਮਰ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਕਾਰੋਬਾਰ ਖੋਲ੍ਹ ਕੇ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਪਦਾਰਥ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਪੇਨਸਿਲਵੇਨੀਆ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ

ਸਟੇਟ ਅੰਦਰ ੪੦੦ ਏਕੜ ਜਗਹ ਖਰੀਦੀ ਹੋਈ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਂਪਿੰਗ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਹੈ। ਸਕੂਲਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਬੱਚੇ ਛੁਟੀਆਂ ਵਿਚ ਉਸ ਜਗਹ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਵਿਚ ਇਕ ਬਿਲਡਿੰਗ ਅੰਦਰ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਹਾਲ, ਤਕੜਾ ਖੁਲ੍ਹਾ ਕਿਚਨ, ਇਨ ਡੋਰ, ਆਊਟ ਡੋਰ ਖੇਡਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕ-ਸ਼ਾਪ ਹੈ, ਜਿਸਦੀ ਟੈਕਨੀਕਲ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਇਦਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਇੱਕੀ ਏਕੜ ਦੀ ਵਿਸ਼ਾਲ ਝੀਲ ਹੈ, ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਝੀਲ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ੬੦ ਫੁੱਟ ਤਕ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਲਾਂਚਿੰਗ ਵਗੈਰਾ ਵੀ ਏਥੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਪਾਣੀ ਸਵਾਸਥ ਕਰ ਹੈ। ਏਥੇ ਇਕ ਅਮਰੀਕਨ ਇਸਤਰੀ ਯੋਗ-ਸਿੱਖਿਆ ਲਈ ਵੀ ਰਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਮੈਨਹੈਟਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਇਕ ਬੰਗਲਾ ਵੀ ਖਰੀਦਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਪਣੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਜਗਹ ਕਰਾਏ ਚੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੁਣ ਸੇਠ ਹੁਰਾਂ ਆਪਣੇ ਜੁਆਨ ਹੋ ਰਹੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਨਾਸਬ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਫਿਟ ਕਰਨ ਲਈ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸੇਠ ਤਰਲੋਕ ਸਿੰਘ

ਦੂਰ ਜਾਂ ਨੇੜੇ

ਮਾਲਿਸ਼ ਤੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਬਿਆਸ ਜਲ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਚਲੇ ਤਾਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰੇ ਪੱਥਰ ਤੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਲ-ਚਿੜੀ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਵਿੱਠਾਂ ਨਜ਼ਰ ਪਈਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜੈ ਸਿੰਘ (ਕੋਠੀ ਰਾਖਾ) ਨੂੰ ਕਹਿ ਕੇ ਇਹ ਜਗਹ ਸਾਫ਼ ਕਰਵਾਏ।

ਪਰ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਰੇਤ ਨਾਲ ਜਗਾਹ ਰਗੜ, ਬੁਕਾਂ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਪਾ ਥਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਆਖਿਆ : ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਦਮੀ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਮੇਰਾ ਹੁਕਮ ਜੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਣਾ ਸਕਦਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹੋ ਆਖਿਆ ਸੀ ਨ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁਚੱਜ ਹੁਣ ਹੋਰ ਸਮਾਂ ਨਜ਼ਰ ਨਾ ਪਏ।

ਵਿਉਂ ਤੇ ਵਿਉਂਤ

ਏਥੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿੰਘ ਵਹਿਮੀ ਪਰਵਾਰ ਦੀ ਗੱਲ ਛਿੜ ਪਈ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੁਖਦਾਈ ਵਸੇਬਾ ਤਾਂ ਬੁਢੀ ਮਾੜੀਓਂ ਜ਼ਮੀਨ ਵੇਚ ਕੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਜਾ ਖਰੀਦਣ ਨਾਲ ਹੀ ਠੀਕ ਤੁਰ੍ਹਾਂ ਚਲੇਗਾ। ਨਹੀਂ ਤ੍ਰਾਂ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਅਨੇਕਾਂ ਕਤਲਾਂ ਦੀ ਜਣਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਡਫਰਕਿਆਂ ਦੇ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਹਵੇਲੀ ਵਾ ਪਰਵਾਰਾਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਤੇ ਕਤਲ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ ਜਿ ਵਿਚ ਭਲਿਆ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋ-ਦੋ ਕਤਲ ਤੇ ਡੇਢ ਲੱ ਰੁਪਿਆ ਮੁਕਦਮਿਆਂ ਵਿਚ ਖਰਚ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ।

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਰ ਨੇ ਕੋਲੋਂ ਆਖਿਆ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜ, ਸਾਧੂ ਸਿੰਘ, (ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡ ਲੜਕਾ) ਤਾਂ ਤਿਆਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਾਰੀ ਜ਼ਮੀਨ ਖਰੀ ਕਿਹੜਾ ?

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ : ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁ ਦਸਿਆ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਸੀ : ਜੱਟ ਵਿਉਂ ਵਿਚ ਆਏ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਹਟਦੇ, ਮਰ ਮਾਰਨ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨਾ ਕਰ ਬਹਿਣ। ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਸ਼ਬਦ 'ਵਿਉ' ਨੂੰ ਨੋਟ ਕਰਦਿਆਂ ਫੁਰਮਾਇਆ ਜੇ ਪਿਛੇ 'ਤੱਤਾ' ਲਗ ਜਾਏ ਤਾ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਠੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆ ਹਨ। ਅਰਥਾਤ 'ਵਿਉ' ਦੀ ਥ ਜੇ ਵਿਉਂਤ ਹੋ ਜਾਏ ਤਾਂ ਨਤੀਜੇ ਸਦਾ ਚੰਗੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪ ਜੀ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮੁਸਕਰਾਇਆ ਕਿ

ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਗੱਲ ਕਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਪਕੜੀ ਤੇ ਪੂਰਨ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਿਆ : ਮੈਂ ਜੈ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਸਵੇਰੇ, ਤਾਂ ਦਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਹ 'ਹਾਰ' ਲੈਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਆਖਿਆ—ਹਾਰ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਗੱਡੀ ਬਥੇਰੇ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਸਿਰਫ਼ ਮਗਰੋਂ 'ਨੰਨਾ' ਲਾਹੁਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸਮਝੇ ਕਿਹੜਾ ?

ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਦਰਿਆ ਵਲ ਉਤਾਰਨ ਤੇ ਬਹੁਤ ਖਰਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੱਥਰ ਦੇ ਪੁਸਤੇ ਤਾਰ-ਜਾਲਾਂ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਏ ਤਾਕਿ ਸਾਡੇ ਵਾਲੇ (ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ) ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਖੋਰ ਨਾ ਲਗੇ। ਪਰ ਇਕ ਸਮੇਂ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬਹਾਉ ਏਨਾ ਤੇਜ਼ ਆਇਆ ਕਿ ਪੁਸ਼ਤੇ-ਪਸਤੇ ਸਭ ਰੋੜ੍ਹ ਕੇ ਲੈ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਉਹ ਤਾਰ-ਜਾਲ ਕੋਲ ਹੀ ਪਿਆ, ਮੁਚਕਿਆ, ਮੁੜਿਆ ਤਕਾਇਆ ਅਤੇ ਮੁੜ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਪੁਸ਼ਤੇ ਵਲ ਝਾਤ ਪੁਆਈ। ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਗਲ ਨੂੰ, ਉਦਾਹਰਣ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ : ਭਾਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਈ ਵਾਰ ਆਪਣੀ ਖੋਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਸਿਆਣਪਾਂ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਤੇ ਬੰਨ੍ਹਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਕਾਮਨਾਵਾਂ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਕਈ ਵਾਰ ਏਨਾ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਸਿਆਣਪਾਂ ਤੇ ਰੋਕਾ ਰੁੜ੍ਹ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ।

ਝੂਲਣੇ ਪੁਲ ਦੀ ਇੱਛਾ

ਇਸ ਕੋਠੀਓਂ ਬਿਆਸ ਪਾਰ ਕਰ ਮਨਾਲੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਇਕ ਚੀਲਾਂ ਦਾ ਘਣਾ ਜੰਗਲ ਹੈ। ਏਥੇ ਦੁਪਹਿਰੇ ਵੀ ਉਹਦੀ ਛਾਵੇਂ ਹੋਇਆਂ ਠੰਢ ਲਗਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਸ ਜੰਗਲ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਧਿਆਨ ਦਵਾਇਆ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਇੱਛਾ ਪਰਗਟ ਕੀਤੀ ; ਕੋਠੀਓਂ ਜੰਗਲ ਵਲ ਨੂੰ ਇਕ ਝੂਲਣਾ ਪੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣਾ ਹੈ ਤਾਕਿ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਜੀ ਕਰੇ, ਘੁੰਮ-ਫਿਰ ਤੇ ਉਠ ਬੈਠ ਆਈਏ। ਇਹ ਸੰਘਣਾ ਤੇ ਹਰਿਆਲਾ ਉਚੀਆ ਚੀਲਾਂ ਦਾ ਜੰਗਲ ਅੱਖਾਂ ਅਤੇ ਮਨ ਨੂੰ ਬੜਾ ਸੁਖ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕਦੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਆਏ ਸਰੀਰਾਂ ਨਾਲ ਏਥੇ ਪਿਕਨਿਕ ਮਨਾਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬਾਰੂਦ ਦੀ ਲੋੜ

ਦਰਿਆ ਦਾ ਰੋੜ੍ਹ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਸੀ । ਪੈਰ ਉਖਾੜ ਉਖਾੜ ਧਰਦਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਉਤਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਗਏ। ਇਥੇ ਪਥਰਾਂ ਵਿਚ ਘਿਰਿਆ ਪਾਣੀ ਕੁਝ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਵ੍ਹਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ । ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਨਿਸਚਿਤ ਸਿਲਾ ਤੇ ਆ ਗਏ। ਏਸ ਵਹਿਣ ਵਿਚ ੩-੪ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪੱਥਰ ਹਨ ਜੋ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਰੋਕ ਪਾਂਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੂਦ ਨਾਲ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਡਾ ਕੇ ਵਹਿਣ ਡੂੰਘੇਰਾ ਕਰ ਦੇਣਾ ਏ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਕੋਠੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਨੂੰ ਢਾਹ ਦਾ ਖਤਰਾ ਵੀ ਨਾ ਰਹੇਗਾ।

ਤਰੀਕਾ

ਸੇਵਕ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੱਥ ਸੁੱਚੇ ਜਲ ਨਾਲ ਸਾਫ਼ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਲਈ ਲਿਆਂਦੇ ਬਸਤਰਾਂ ਚੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਖੱਦਰ ਦਾ ਪਰਨਾ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸ ਨਾਲ ਕੇਸ ਨਚੋੜੇ ਤੇ ਉਹ ਪਰਨਾ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਵਲੇਟ ਲਿਆ। ਫਿਰ ਦੂਜਾ, ਖਦਰ ਦਾ ਪਰਨਾ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਉਸ ਨਾਲ ਪਿੰਡਾ ਪੂੰਝਿਆ, ਫਿਰ ਜੰਘਾਂ ਤੇ ਚਰਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਲਕ ਦੁਆਲੇ ਵਲ ਕੇ ਕਛਹਿਰਾ ਬਦਲਿਆ। ਉਪ-ਰੰਤ ਉਸੇ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਦੋਬਾਰਾ ਚਰਨ ਤੇ ਪਊਏ ਸੁਕਾ ਕੇ ਹਥ ਧੋਕੇ ਬਨਿਆਨ ਪਹਿਨੀ, ਉਪਰ ਕੁਰਤਾ ਤੇ ਦੂਜੇ ਸਿਰ ਵਾਲੇ ਸਾਫੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਦੁਬਾਰਾ ਸੋਖਤਾ ਕਰਕੇ ਚੱਦਰ ਉਪਰ ਲਈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਘੰਟਾ ਭਰ ਅਟਕ ਕੇ ਆਉਣਗੇ ਹਣ ਮੈਂ ਜਾਵਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਲ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬੈਠ ਕੇ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕੀਤਾ।

ਮਨਾਲੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ

ਕੋਈ ਪ ਕੁ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀਂ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕਾਰ ਤੇ ਮਨਾਲੀ ਦੇ ਬਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਗਏ। ਮੈਂ ਅਤੇ ਸਰਦਾਰ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪੈਦਲ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਾਂ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਚੋਂ ਇਕ ਹੀਟਰ ਅਤੇ ਹੀਟਰ ਸਪੇਅਰ ਖਰੀਦੇ ਗਏ। ਮੰਡੀ ਵਾਲੇ ਸ: ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਦਾ ਲੜਕਾ ਡਾ: ਸਰਨਜੀਤ ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਏਥੇ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਸ: ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਭੂੰਤਰ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਸੀ।

ਬਾਜ਼ਾਰ ਛੱਡਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦਿਆਂ ਸਭ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਰਦਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਰਾਖ ਵਾਲੇ ਦੀ ਸਾਖੀ ਸੁਣਾਈ।

ਕੁਝ ਕੁਝ ਕਥਾ ਇੰਜ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਪਿੰਡ ਰਾਖ ਦੀ ਕਥਾ

ਪਿੰਡ ਰਾਖ ਜੋ ਦਰਿਆ ਸਤਿਲੁਜ ਦੇ ਬੇਟ ਵਿਚ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਤਰ ਦਿਸ਼ਾ ਵਲ ੫ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਇਕ ਵਾਸੀ ਸਰਦਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਬੜੇ ਪ੍ਰੀਤਵਾਨ ਤੇ ਪਿਛੇ ਜਾਕੇ ਮੁਖ-ਤਾਰ ਆਮ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜੀਵਨ ਜਗੀਰ-ਦਾਰਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਅਯਾਸ਼ੀਆਂ ਤੇ ਧੱਕੇ ਧੋੜੇ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਆਦਮੀ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਕਰ ਦਿਤੀ ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਚਰਿਤਰ ਹੀ ਬਦਲ ਕੇ ਰਖ ਦਿਤਾ। ਵਿਸਤਾਰ ਇਸ ਪਰਕਾਰ ਹੈ।

ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਲੋਂ ਸਰਦਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਰਾਖ (ਜ਼ਿਲਾ ਲੁਧਿਆਣਾ) ਵਲ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਾਮਾ, ਸੂਬਾ ਮੀਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ। ਪਰ ਰਾਖਵਾਲਾ ਸਰਦਾਰ ਸ਼ਕਲੋਂ ਸੂਰਤੋਂ ਸੁਹਣਾ ਤਾਂ ਸੀ ਪਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਅਤੇ ਮਾਸ-ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਦਾ ਚਸਕਾਲੂ ਸੀ।

ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਨੇ ਸੂਰ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਬੇਟ ਦੀ ਦਲਦਲੀ ਤੇ ਉੱਚੀ ਨੀਵੀਂ ਧਰਤੀ ਤੋਂ ਕਾਹੀ ਦਭ ਆਦਿ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸੂਰ ਵਾਧਾ ਵੀ ਆਮ ਸੀ। ਤਕੜੇ ਸੂਰ ਨੂੰ ਮਾਰ ਕੇ, ਇਕ ਦਿਨ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਗਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦੇ ਜੌਹਰ ਵਖਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਸੇ ਦਿਨ ਤੋਂ ਸਰਦਾਰ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਰਾਹ ਪਾਣ ਦਾ ਮਨ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਥੋੜੇ ਕੁ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਸਰਦਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਢਾਣੀ ਨਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾਲ ਰਜ ਕੇ ਜਾਂਦੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਪੀਣ ਦੇ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਕੁਝ ਬੋਤਲਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚ ਦੱਬ ਕੇ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਆਇਆ। ਏਥੋਂ ਆਪਣੇ ਮੇਲੀਆਂ ਗੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਜਾਣ ਲਗਾ ਤਾਂ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਢਾਣੀ ਦੇ ਯਾਰ ਅਗੜ ਪਿਛੜ ਹੋ ਗਏ। ਨਾਲ ਰਹਿ ਗਿਆ ਤਾਏ ਕਿ ਚਾਚੇ ਦਾ ਪੁੱਤ ਭਰਾ ਨੰਦ ਸਿੰਘ, ਤੇ ਹੋਣੀ ਵੇਖੋ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਕੱਲਾ ਕਾਰਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕੱਲਾ ਕਾਰਾ, ਵਾਹੋਦਾਹੀ ਰਾਖ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਪਰ ਘੜੀ ਮੁੜੀ ਉਸ ਨੂੰ ਪਿਛੋਂ ਕਿਸੇ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਪੈੜਚ ਸੁਣੇ। ਜਦੋਂ ਵੀ ਉਸ ਪਿਛਾਂਹ ਭਉਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੰਨਾਂ ਦਾ ਵਿਗਾੜ ਲਗਿਆ। ਮਗਰ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਅੰਤ ਉਸ ਨੂੰ ਪੈੜਚ ਨੇ ਪਾਗਲ ਬਣਾ ਦਿਤਾ। ਪੂਰਾ ਸੁਚੇਤ ਹੋ ਕੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਘੋੜੇ ਤੇ ਸਵਾਰ ਪੰਜ ਸਲੋਤਰ ਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਦਿੱਸੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਕ੍ਰੁਧਤ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਦਾ ਪਿਛਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਘਬਰਾਕੇ ਅਗੇ ਨੂੰ ਦੌੜ ਲਾਈ ਪਰ ਪੈੜਚ ਤਾਂ ਪਿਛੇ ਹੀ ਪਿੱਛੇ ਸੀ। ਸਰਦਾਰ ਅਗੇ ਅਗੇ ਤੇ ਪਿਛੇ ਪੈੜਚ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਮੀਲ ਸਰ- ਕੜੇ-ਕਾਹੀ ਦੇ ਬੇ-ਓੜਕੇ ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਦੁੜਕਣਾ ਪਿਆ ਡਿਗਦਿਆਂ ਢਹਿੰਦਿਆ ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਕਪੜੇ ਪਾਟ ਗਏ ਸਰੀਰ ਪਛਿਆ ਗਿਆ। ਕੋਈ ੫-੭ ਮੀਲ ਦੌੜ ਲਗੀ ਅੰਤ ਸਰਦਾਰ ਉਸੇ ਥਾਂ ਆ ਪਹੁੰਚਾ ਜਿਥੇ ਸੂਰ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਸਿੰਘ ਤਾਂ ਏਥੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਸਰਦਾਰ ਹਫ ਕੇ ਢਹਿ ਪਿਆ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਦੱਸ, ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਵੀ ਸੂਰ ਵਾਲਾ ਕਾਰਾ ਕਰੀਏ? ਸਰਦਾਰ ਘਬਰਾਇਆ ਹੋਇਆ ਮਾਫੀਆਂ ਮੰਗੇ ਤੇ ਲਿਲਕ- ੜੀਆਂ ਕਢੇ : ਬਖਸ਼ ਲਓ ਹੁਣ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਇੰਜ ਕਰਦਾ। ਪ੍ਰਾਰਥਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਵੀ ਸ਼ੁਧ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਅੰਤ ਉਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੀ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਪੈੜਚ ਦੂਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪਦੀ ਸੀ। ਸਰਕਾਰ ਝਟ ਉਠਿਆ ਤੇ ਮਗਰੇ ਮਗਰ ਹੋ ਤੁਰਿਆ। ਅਗੇ ਉਸ ਪੈੜਚ ਤੋ ਡਰ ਲਗਦਾ ਸੀ ਹੁਣ ਉਹ ਪੈੜਚ ਧੂਹਾਂ ਪਾਉਣ ਲਗੀ, ਚਲਦਿਆਂ ਰੋਪੜ ਨਹਿਰ ਦਾ ਕਿਨਾਰਾ ਆ ਗਿਆ। ਤੇ ਏਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਡੇਰਾ ਸੀ।

ਸੇਵਾਦਾਰ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ ਤਾਂ ਪੁਛਿਆ : ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਿਥੇ ਹਨ ? ਉਸ ਦੱਸਿਆ : ਦੇਰਾ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਰਦਾਰ ਆਖੇ : ਕਿਉਂ ਝੂਠ ਬੋਲਦਾ ਏਂ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸਿੰਘ ਬਣਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਹੁਣੇ ਆਏ ਹਨ। ਏਧਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਲੰਘੇ ਹਨ।

ਪਰ ਓਥੇ ਕਿਤੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਉੱਘ ਸੁੱਘ ਨਹੀਂ ਸੀ।

ਇਸ ਆਕਰਸ਼ਣ ਵਿਚ ਸਰਦਾਰ ਇਕ ਸਾਲ ਰਿਹਾ। ਬਹੁਤ ਮਸਤੀ ਭਰੀ ਅਵਸਥਾ ਸੀ। ਸ਼ਰਾਬ, ਮਾਸ, ਸ਼ਿਕਾਰ ਚਾਰ ਯਾਰੀ ਸਭ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਤਿਆਗ ਸਰਦਾਰ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਹੋਰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਪੜ ਗਿਆ। ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਅਮਲ ਟੁੱਟਾ। ਫਿਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਜਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ : ਓਹੋ ਰੰਗ ਦੇਵੋ। ਸਤਿਗੁਰੂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਜੀ ਨੇ ਲਾਡ ਨਾਲ ਇਕ ਚਟੇਕੀ ਗੱਲ੍ਹ ਤੇ ਮਾਰੀ। ਸਾਲ ਭਰ ਦੀ ਮਸਤੀ ਫਿਰ ਮਿਲ ਗਈ। ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਬੇ-ਖੁਦੀ ਦੇ ਆਲਮ ਵਿਚ ਗੜੂੰਦ ਰਹੇ।

ਸਰਦਾਰ ਕਿਹਰ ਸਿੰਘ ਹੁਰੀਂ ਦਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਇਸ ਸਾਲ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦੌਰੇ ਗਿਆਂ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰਾਖ ਜਾਂ ਜਿਥੇ ਚਾਹੁਣ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ। ਤੇ ਦੌਰੇ ਵਿਚ ਵਾਪਰਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਤਾ ਲਗਦੇ ਰਹਿੰਦੇ।

ਜਦੋਂ ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਗੱਲ ਤੇ ਚਪੇੜ ਲਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਵਾਬ ਮਿਲਿਆ : ਸਭ ਕੁਝ ਤੇਰੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਵੀ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ।

ਫਿਰ ਸੁਚੇਤ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਘੁੱਟ ਕੇ ਚਰਨ ਫੜੇ ਕਿ ਦੂਰਾਈ ਕਦੇ ਜ਼ਾਪੀ ਵਿਆਪੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਅਨੇਕਾਂ ਸਾਲ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਮੁਖ਼ਤਾਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਸਮੇਂ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਇਲਾਕੇ, ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਵਸਾਇਆ ਪ੍ਰਾਣਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ

ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੋਬਾਰਾ ਕੋਠੀ ਆਏ ਤਾਂ ਮੈਂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਟਵਾਰੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸਾਂ। ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਤੇ ਆਰਾਮ ਲਈ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸੰਤ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਧਿਆਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕੀਤੀ ਗਈ : ਕਵੀ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠਾਂ ਉਤੇ ਲਈ ਵਧੀਆ ਵਸਤਰ ਦੇਣੇ। ਗੱਲ ਏਨੇ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾ ਮੁਕੀ ਰਾਤੀਂ ੯-੩੦ ਕੁ ਵਜੇ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਵੀ ਮੇਰੀ ਮੁੱਠੀ ਚਾਪੀ ਕਰਨ ਆ ਲਗੇ। ਮੈਂ ਭਲਾ ਕਿਥੇ ਇਸ ਯੋਗ ਸਾਂ ਪਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਆਪ ਦੇ ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਧਿਆਨ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਸਰਦ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਵੀ ਨਿਘਾ ਨਿਘਾ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਰਾਤੀਂ ਪਟਵਾਰੀ ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ, ਜਿਸਦੀ ਉਮਰ ਇਸ ਵੇਲੇ ੪੦-੪੫ ਦੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਈ। ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਪਿੰਡ ਲਲੋੜੀ (ਖੰਨੇ ਦੇ ਨਜ਼ੀਕ) ਦਾ ਜੰਮ ਪਲ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜ਼ਮੀਨ ਲਈ ਕੈਰੋਂ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਪਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ (੧੯੬੧ ਈ:) ਉਸ ਸਾਲ ਇਸੇ ਦੀ ਪਟਵਾਰਗੀ ਨੇ ਯਥਾ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਈ ਰਖਣ ਵਿਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਤਦ ਤੋਂ ਇਸਨੂੰ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੀ ਅਤਿ ਨੇੜਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਦਾ ਹੀ ਉਸ ਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਰਹੇ ਹਨ।

ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ—ਬਸੰਤੀ

ਆਪਣੀ ਲੰਮੀ ਕਥਾ ਬਿਆਨਦਿਆਂ ਪਟਵਾਰੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਸਿਆ ਕਿ ਮਨਾਲੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਦੇਖ ਰੇਖ ਦੀ ਆਮ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਭਾਵੇਂ ਉਸਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਲ ਧਿਆਨ ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਪਤਨੀ ਬਸੰਤੀ ਜੁ ਲੋਹਲੀ ਹੈ,

ਲੇਖਕ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ

ਤੇ ਜਿਸਦੇ ਉਦਮ ਦੀ ਉਹ ਬਹੁਤ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਰਖਦੀ ਹੈ। ਇਸਨੂੰ ਸੇਵਾ ਸ਼ੁਲਕ ਵਜੋਂ ੧੬੦/- ਤੇ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਆਦਿ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਮਦਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਜੋ ਵੀ ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਆਲੂ, ਲਗਾਣ, ਵੇਚਣ ਜਾਂ ਜੜੀ ਬੂਟੀ ਦੀ ਦੀ ਤਜਾਰਤ ਆਦਿ, ਉਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਭਰਪੂਰ ਲਾਭ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲਾਹੁਲ ਵਿਚ ਚਾਰ ਏਕੜ ਜ਼ਮੀਨ ਦਾ ਮਾਲਕ ਵੀ ਹੈ। ਜੈ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਅਗਾਧ ਸ਼ਰਧਾ ਹੈ। ਸ਼ਕਲੋਂ ਉਹ ਮੁੰਨਿਆਂ-ਤੱਛਿਆ, ਗੋਰਾ ਨਿਛੋਹ ਪਹਾੜੀਆਂ ਹੈ ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਭਜਨ ਦੱਸਕੇ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਆਦਿ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਉਸਦਾ ਨਾਮ ਜੈ ਸਿੰਘ ਰਖ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪਟਵਾਰੀ ਨੇ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਸੁਣਾਈਆਂ ਸੁ ਸਾਰੀਆਂ ਕਲਮ ਬੱਧ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸਨ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਨੀਂਦ ਨੇ ਘੇਰ ਰਖਿਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਸਵੇਰੇ ੩.੩੦ ਦਾ ਜਾਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

੨੫ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੭੭
ਮਨਾਲੀ (ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼)

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਏਥੇ ਠੰਢ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਰਾਤੀਂ ਮੇਰੇ ਬਿਸਤਰੇ ਵਾਲੇ ਮੰਜੇ ਉਤੇ ਹੇਠਾਂ ਉਪਰ ਦੋ ਲੇਫ ਅਤੇ ਵਿਛਾਈ-ਚਾਦਰਾਂ ਤੇ ਮੇਰੇ ਉਤੇ ਇਕ ਤਕੜਾ ਲੇਫ ਤੇ ਇਕ ਭਾਰੀ ਕੰਬਲ ਸੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਵਿਰਲ ਵੇਖ ਸਰਦੀ ਹਮਲਾ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਅਜਿਹੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਆਪਣੇ ਨੇਮ ਅਨੁਸਾਰ ਉਠੇ, ਜੰਗਲ ਜਾ, ਮਾਲਸ਼ ਕਰ, ਠੰਢੇ ਜਲ ਨਾਲ ਸਕੇਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਸਰੀਰੋਂ ਢਿੱਲਾ ਮੱਠਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਤਿਆਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕਿਆ। ਮੈਂ ਵੀ ਮਸਾਂ ਕਿਤੇ ੫.੩੦ ਵਜੇ ਗਰਮ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਸਕਿਆ।

ਨੀਂਦ ਖੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਹੀ ਦਰਿਆ ਬਿਆਸ ਦੇ ਵਹਿਣ ਦਾ ਇਕਤਾਰਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕੰਨੀ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਸਮਾਨ ਘਟਾਟੋਪ ਬਦਲਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ। ਰਾਤੀਂ ਬਰਖਾ ਵੀ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਈ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅ-ਸੁਖਾਵਾਂ ਠੰਡਾ ਹੈ। ਸੀਤ ਹੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਦੀ ਲੰਘਦੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦਰਸ਼ਨ

ਮੈਂ ਕੁਝ ਲਿਖਾ-ਪੜ੍ਹੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਪੜੇ ਪਹਿਨ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜਣ ਆ ਗਏ। ਪਜਾਮੇ ਦੀ ਇਕੋ ਲੱਤ ਅੜਾਈ ਸੀ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰੀ ਸਥਿਤੀ ਵੇਖ ਜ਼ਰਾ ਉਹਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਜਾ ਮੱਥਾ ਟੇਕਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰੀ ਸੁਖ ਸੁਵਿਧਾ ਪੁੱਛੀ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੀ ਸਾਂ ਫਿਰ ਮੈਨੂੰ ਆਪ ਹੁਣ ਵੀ ਪੁੱਛਣ ਆ ਗਏ ਇਹਦਾ ਕੀ ਮੁੱਲ ਸੀ !

ਵਾਤਾਵਰਣ ਬਰਫ਼-ਠੰਡਾ ਹੋਈ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਨਿੱਕੇ ਨਿੱਕੇ ਕਈ ਬਚਨ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫਿਰ ਬਰਸਾਤ ਨੂੰ ਲੋੜ੍ਹਾ ਆ ਗਿਆ। ਮੀਂਹ ਛੰਜੀਂ ਧਾਰੀਂ। ਜਿਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਲੰਗਾਰ ਲੱਥ ਗਏ ਹੋਣ !

ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਪਹਾੜਾਂ ਦੀਆਂ ਚੋਟੀਆਂ ਉਤੇ, ਅਤੇ ਚੋਟੀਆਂ ਹੇਠ ਉਗੀਆਂ ਚੀਲਾਂ ਦਿਆਰਾਂ ਤੇ ਬਰਫ਼ ਜੰਮ ਗਈ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਵੇਲੇ ਸਭ ਕੰਮ ਕਾਰ ਰੁਕੇ ਪਏ ਨੇ। ਸਭ ਲੋਕ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣ ਰਹੇ ਹਨ।

ਚਲਣ ਦਾ ਕਰ ਸਾਜ਼

ਸ੍ਰੀ ਜੈ ਸਿੰਘ, ਰਣਧੀਰ ਸਿੰਘ, ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਉਦਮ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ੧੧.੩੦ ਵਜੇ ਲੰਗਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛੱਕਣ ਹੀ ਲੱਗੇ ਸਾਂ ਕਿ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਆ ਦੱਸਿਆ : ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਤੁਸਾਂ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅੱਡੇ ਤੱਕ ਕਾਰ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ੧੨.੩੦ ਵਜੇ ਅੱਡਿਓਂ ਮੰਡੀ ਨੂੰ ਬਸ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ।

ਮੀਂਹ ਪੈਂਦੇ ਵਿਚ ਹੀ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠ ਕੇ, ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਲੇਖਕ ਕੁੱਲੂ ਜਾਂਦੀ ਬੱਸ ਤੇ ਸਵਾਰ ਜਾ ਹੋਏ। ਬੱਸ ਕੁੱਲੂ ਨੂੰ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ, ਬਰਸਾਤ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਭਰਪੂਰ ਵਹਿੰਦੇ ਬਿਆਸਾ ਵਿਚ ਜਾ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦਰਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਉਚੇਰੇ ਪਰਬਤਾਂ ਦੀ ਵੱਖੀ ਤੇ ਵੱਡੀ ਸੜਕ ਤੇ ਜਾਂਦਿਆਂ, ਪਾਰਲੇ ਪਾਰ ਦੀ ਨਿਮੋਝੂਣ ਹਰਿਆਲੀ ਤੇ ਝਰਨਿਆਂ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਤਕਦਿਆਂ ੨.੩੦ ਵਜੇ ਤੱਕ ਕੁੱਲੂ ਪਹੁੰਚ ਗਏ।

ਦਸਹਿਰਾ ਕੁੱਲੂ ਦਾ

ਅੱਜ ਕਲ ਏਥੇ ਦੁਸਹਿਰੇ ਦੀਆਂ ਰੌਣਕਾਂ ਹਨ। ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪਿੱਤਲ ਜਾਂ ਚਾਂਦੀ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤੀਆਂ ਉਠਾਈ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਪਹਾੜੀਏ, ਏਥੇ ਢੁਕੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਕ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਸਜ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਮੇਲੇ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਪੁਰ ਰੌਣਕ ਬਨਾਣ ਲਈ ਪਹਾੜ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਬਾਹੀਆਂ ਤੋਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਢੋਣ ਲਈ ਸਪੈਸ਼ਲ ਬੱਸਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ

ਕੁੱਲੂਓਂ ੩.੪੫ ਦੀ ਬੱਸ ਮਸਾਂ ਹੀ ਲੈ ਸਕੇ। ਉਸ ਵਿਚ ਵੀ ਬੈਠਣ ਦੀਆਂ ਸੀਟਾਂ ਨਾ ਮਿਲੀਆਂ। ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਬੁਖਾਰ ਨਾਲ ਬੇਹਾਲ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਬੂਹੇ ਖੋਲੇ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਸੀਂ ੬.੧੫ ਵਜੇ ਸ਼ਾਮੀ ਮੰਡੀ ਪਹੁੰਚ ਹੀ ਗਏ।

ਸਾਡੇ ਗੱਡੀਓਂ ਲੱਥਦਿਆਂ ਤੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲਣ ਦੀ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਐਨ ਪਿਛੋਂ ਆ ਕੇ ਗੱਡੀ ਰੁਕੀ ਤੇ ਹਾਰਨ ਵਜਿਆ। ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਬਾਰੀ ਤੋਂ ਮੁੱਖ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ : ਤੁਸਾਂ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਅਸਾਂ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੱਸ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਦੇਰੀ ਦਾ ਕਾਰਣ ਪੁਛਿਆ ਤਾਂ ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਕੁੱਲੂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਦੇ 'ਚਰਨ ਪਾਉਣ' ਲਈ ਆਗ੍ਰਿਹ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸਾਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਭੁੰਤਰ ਵੀ ਕੇਹਰ ਸਿੰਘ ਕੁੱਕੂ (ਮੇਰੇ ਜੁਆਤਰੇ) ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਏਥੇ ਹੀ ਦਿੱਲੀ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲੈ ਲਈ।

੩੧ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੭੭ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
ਆਨੰਦ ਸਵਾਮੀ ਦਿਹਾਂਤ

K-੧੭ ਰਾਜੌਰੀ ਗਾਰਡਨ ਵਿਚ ਸ: ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨ (ਐਤ, ੩੦-੧੦-੭੭) ਸ੍ਰੀ ਆਨੰਦ ਸਵਾਮੀ ਦਾ ਸਤ੍ਹਾਰੀਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕੀਤੀ। ਸੇਠ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹਨ।

ਮਹਾਸ਼ਾ ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਚੰਦ ੬੫ ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰੇ ਸਨਿਆਸ ਲੇ ਕੇ ਆਨੰਦ ਸਵਾਮੀ ਬਣ ਗਏ ਸਨ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਬਣ ਕੇ ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਮਿਲਾਪ ਮਹਾਸ਼ਾ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਉਰਦੂ ਵਿਚ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਅੱਜ ਕਲ ਸ੍ਰੀ ਰਣਬੀਰ (ਮਹਾਸ਼ਾ ਜੀ ਦਾ ਵੱਡਾ ਲੜਕਾ) ਤਾਂ ਦਿੱਲੀਓਂ 'ਮਿਲਾਪ' ਛਾਪ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਛੋਟਾ ਲੜਕਾ ਸ੍ਰੀ ਯਸ਼, ਮਿਲਾਪ (ਉਰਦੂ) ਹਿੰਦੀ ਮਿਲਾਪ ਜਲੰਧਰੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਰਾਜ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਮੁਖੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਆਉਣਾ ਸੀ ਪਰ 'ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ' ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਹਸਤੀਆਂ ਏਥੇ ਪਹੁੰਚੀਆਂ। ਗਿਆਨੀ ਜ਼ੈਲ ਸਿੰਘ, ਜਥੇਦਾਰ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰੀ ਬੁਖ਼ਾਰੀ, ਸ੍ਰਦਾਰ ਕੋਛੜ ਆਦਿ ਦੇ ਨਾਮ ਵੀ ਗਿਣਾਏ ਜੋ ਕਿ ਆਨੰਦ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀਆਂ ਦੇਣ ਆਏ।

੨ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੭ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
ਖਜ਼ਾਨਾ ਗੁਰੂ ਕਾ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਸ਼ਾਪਿੰਗ ਸੈਂਟਰ, ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਵਿਚ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਟਰੈਵਲਜ਼ ਦੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ। ਇਹ ਸੱਜਣ ਅੱਜ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ, ਸਾਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸੀ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਜੋ ਚੜ੍ਹਾਵਾ ਚੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਕੌਣ ਗਿਣਦਾ, ਕੌਣ ਰਖਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸਦਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਕਿਵੇਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਸ: ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ

ਸਾਬਕ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੋ ਰਕਮ ਮੱਥਾ ਟਿਕਦੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਤਾਂ ਸੰਤ ਬਲਕਾਰ ਸਿੰਘ ਜਾਂ ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਵਾ (ਦੋਵੇਂ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ) ਗਿਣਦੇ ਅਤੇ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਕਿੰਨੀ ਭੇਟਾ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਸੀ ਰਕਮ ਦੇਣੀ ਹੋਵੇ ਓਦੋਂ ਪੁਛਦੇ ਹਨ : ਕਿੰਨੇ ਕੁ ਪੈਸੇ ਕੋਲ ਹਨ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ : ਇਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਇੰਨੇ ਪੈਸੇ ਦੇ ਦਿਓ।

ਸਭ ਪਰਕਾਰ ਦੇ ਖਰਚ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਣ ਆਉਣ ਸਮੇਂ ਮੁਖੀ ਸੇਵਕ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵੱਡੇ ਖਰਚ ਸਮੇਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੋਲ ਹੁੰਦੀ ਰਕਮ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਜਦੋਂ ਦੇ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਤੇ ਵਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਰੁਪੈ ਪੈਸੇ ਆਦਿ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਕੇ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਏਨਾ ਵੱਡਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚਾਲੇ ! ਧੰਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ! ਧੰਨ ਸਿੱਖ !!

ਸਹਿਣਸ਼ੀਲਤਾ

ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਇਕ ਵਾਕਿਆ ਯਾਦ ਆਇਆ ਆਪਣੇ ਸ਼ਾਹ ਬਣਨ ਦਾ। ਵਿਗਿਆਨ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਕੋਈ ਸਮਾਗਮ ਸੀ। ਉਸ ਦਿਨ ਦੀ ਮੇਰੀ ਇਕ ਗ਼ਲਤੀ ਵੀ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਗ਼ਲਤੀ ਵੀ ਦੱਸ ਲਵਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਮੈਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਥਾਵੇਂ ਜਾ ਬੈਠਾਇਆ। ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਸ੍: ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਦੀ ਸੀਟ ਲਈ ਤਾਂਕਿ ਕੋਈ ਨਾਖੁਸ਼ਗਵਾਰੀ ਨਾ ਵਾਪਰ ਜਾਵੇ। ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਤਾਂ ਛੇਤੀ ਹੀ ਉਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜੋ ਆਦਮੀ ਬੈਠਾ ਉਹ ਚੇਨ ਸਮੋਕਰ ਸੀ। ਉਹ ਸਿਗਰਟਾਂ ਫੂਕੀ ਗਿਆ ਤੇ ਧੂੰਆਂ ਛੱਡੀ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਪਿਛੇ ਛੇਵੀਂ ਕਤਾਰ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਤਾਂ ਹੋਈ ਗਿਆ ਪਰ ਜਾਕੇ ਕੁਛ ਨਾ ਕੀਤਾ।

ਸਭਾ ਸਮਾਪਤੀ ਤੇ ਮੈਂ ਜਾ ਕੇ ਖਿਮਾ ਮੰਗੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕਾਰਨ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਦੋ ਘੰਟੇ ਕਿਸ ਬੇਸੁਆਦੀ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਹੱਸ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਪਸ਼ੇਮਾਨੀ ਦੀ ਕੀ ਲੋੜ ! ਉਸ ਆਦਮੀ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਲੋੜ ਅਨੁਸਾਰ ਧੂੰਆਂ ਛਕਦਾ ਰਿਹਾ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੇਸੁਆਦੀ 'ਚੋਂ ਸੁਆਦ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਲਾਈ ਰਖਿਆ।

ਮੇਰੀ ਸ਼ਾਹੀ

ਏਥੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਓਅੰਕਾਰ ਠਾਕਰ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਬਾਹਰ ਆਏ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੁਛਿਆ : ਕੋਈ ਪੈਸੇ ਕੋਲ ਹੈ ਜੇ ? ਮੈਂ 'ਹਾਂ' ਕੀਤੀ ਤੇ ਪੁਛਿਆ : ਕੀ ਲੋੜ ? ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਏਥੇ ਹੈ ਨਹੀਂ। ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ (ਉਸ ਵੇਲੇ ਦਾ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ) ਸਾਨੂੰ ਰੁੱਝਿਆ ਜਾਣ ਕਿਤੇ ਲੈ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪਾਂ ਟੈਕਸੀ ਲਈਏ ਤੇ ਘਰ ਚੱਲੀਏ।

ਇਕ ਨਿਮਾਣਾ-ਨਿਤਾਣਾ ਆਦਮੀ ਕਿੰਨੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਜ਼ਰਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਓ।

੫ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੭ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ

ਹਾਕੀ ਟੀਮ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਭਾਈ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਸਪੁਤਰ ਠਾਕੁਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਹਰਿਆਣੇ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਲੈਕੇ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਜੂਨੀਅਰ ਹਾਕੀ ਟੂਰਨਾਮੈਂਟ ਵਿਚ ਚੈਂਪੀਅਨਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲਗਨ ਹੈ। ਕੋਈ ੧੬ ਕੁ ਜਣੇ ਹਾਕੀ ਖਿਡਾਰੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ੧੧/੧੦ ਪੂਸਾਰੋਡ ਵਿਖੇ ਹੈ ਪਰ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵਲੋਂ ਰਾਸ਼ਨ ਆਦਿ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਸ੍: ਵਜ਼ੀਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ਼ ਵਲੋਂ ਇਕ ਬੋਰੀ ਕਣਕ ਦਾ ਆਟਾ, ਸ੍: ਹੰਸਪਾਲ ਵਲੋਂ ੫Kg ਦੇਸੀ ਘਿਓ ਦਾ ਟੀਨ। ਐਤਵਾਰ ਤੋਂ ਆਈ ਹੋਈ ਟੀਮ ਵਾਸਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਸੱਜਣਾਂ ਉਚੇਚ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਪਰ ਮੇਰੇ ਇਲਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ।

ਸ਼ਿਵਾ ਜੀ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਚ

ਅੱਜ ਇਸ ਹਰਿਆਣਾ ਜਮਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਬੰਗਲੋਰ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਸੀ। ੨੫-੩੦ ਨਾਮਧਾਰੀ ਖੇਡ-ਸ਼ੁਕੀਨ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੇਰਾ ਵੀ ਜੀ ਮੁਕਾਬਲਾ ਵੇਖਣ ਤੇ ਕਰ ਆਇਆ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚੇ ਵਧੀਆ ਖੇਡੇ। ਬੰਗਲੋਰ ਦੀ ਟੀਮ ਸਿਰ ੮ ਗੋਲ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਹਾਫ਼ ਟਾਈਮ ਤਕ ੫ ਗੋਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਠਾਕਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ (ਮਹਾਰਾਜਾ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਛੋਟੇ ਸਪੁਤਰ) ਅੱਜ ਹੀ ਆਏ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਸਰਦਾਰੀ ਹੇਠ ਹੀ ਇਹ ਟੀਮ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੀ ਰਹੀ ਸੀ।

ਅਜਕਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਟੀਮ ਦੇ ਕਪਤਾਨ ਠਾਕਰ ਉਦੈ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾ ਖਰਚ ਕਰਨ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿਤੇ ਹੋਏ ਹਨ ਅਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੋਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਹਾਕੀ-ਟਰੇਨਿੰਗ ਦਿਵਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਦੋਵੇਂ ਠਾਕੁਰ ਹੀ ਅੱਜ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸਨ।

ਇਕ ਤਲਖ਼ ਯਾਦ

ਮੈਨੂੰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦੀ ਜੇਤੂ ਪੋਜ਼ੀਸ਼ਨ ਤੱਕ ਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਵੀ ਹੋਈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਸਤਕ ਦੇ ਪਰਦੇ ਤੇ ਇਕ ਤਲਖ਼ ਯਾਦ ਵੀ ਉਘੜੀ।

੧੯੭੧ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆਪਣਾ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਹੋਲਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਨਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਏਥੇ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੁਈ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਾਮਧਾਰੀ ਹਾਕੀ ਟੀਮ ਦਾ ਪਛਮੀ ਜਰਮਨੀ ਦੀ ਟੀਮ ਨਾਲ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼

ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਟੱਕਰ ਲਈ ਸੀ । ਇਹ ਟੀਮ ਕਛਹਿਰੇ ਬੁਨਿਆਨਾਂ ਪਹਿਨੀ ਖੇਡ ਰਹੀ ਸੀ । ਸਿੱਖ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਨੂੰ ਇਹ ਗਲ ਬੜੀ ਭੱਦੀ ਲਗ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿੰਘ, ਜਿਥੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ ਕਛਹਿਰੇ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਕੇ ਸਿੰਘ ਸਜਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਤਿੰਨ ਸੌ ਸਾਲ ਪਿਛੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹੇ ਕਛਹਿਰੇ ਪਾਕੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕਰਨ । ਨਾਮਧਾਰੀ ਬੱਚਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਤਜਰਬਾ (ਏਥੇ ਖੇਡਣ ਦਾ, ਖੇਡ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦੂਰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਕੇਵਲ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸਾਂ) ਨਵਾਂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰ ਰਹੇ । ਪਰ ਸਿਆਣੇ ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਨੇ ਆਪਾਣੀ ਸਾਰੀ ਸਿਆਣਪ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਰਖ ਆਪ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਓਪਰੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿੱਚਰਾਂ ਕਰਨ ਤੇ ਹੀ ਲਗਾਇਆ ।

ਅੱਜ ਜੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਸਿੱਖ ਸਰਦਾਰ ਏਥੇ ਹੋਵੇ ਤੇ ਵੇਖੇ ਕਿ ਓਹਨਾਂ ਹੀ ਕਛਹਿਰੇ ਬੁਨਾਇਨਾਂ [ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਫਤਹਿ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ । ਜਿਸ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਅਜ ਖੇਡਿਆ ਉਹ ਸਭ ਲਈ ਫ਼ਖ਼ਰ ਕਰਨ ਯੋਗ ਸੀ ।

ਕੈਂਸਲੇਸ਼ਨ

ਮੈਚ ਤੋਂ ਵਾਪਸੀ ਸਮੇਂ ਸ: ਹੰਸਪਾਲ ਨੇ ਦਸਿਆ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਅੱਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਕਰਨ-ਦਰਸ਼ਨ (ਟੈਲੀਫੋਨ ਤੇ) ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੇ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਵਲੋਂ ਖ਼ਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਸੀ । ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਨਾਰਸ ਵਿਚ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ-ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਦੰਗੇ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸ਼ਹਿਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਸੀ । ਸ੍ਰੀ ਪੂਰਨ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਸੰਗੀਤ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਨਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਯੋਗ ਜਾਤਾ ਹੋਵੇ ।

੧੦ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੭

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ-ਦੀਵਾਲੀ

ਦਿੱਲੀਓਂ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਥਾਂ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਵਧ ਲੈ ਕੇ ਤੁਰੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਉਤੇ ਸੱਜਣਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਉਤੇ ਆਪਣੇ ਜੀਉਂਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਆਈਏ ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਭਾਵੇਂ ਅੱਜ ਹੀ ਪਹੁੰਚਣਾ ਸੀ ਪਰ ਘਰੋਂ ਮੈਂ ੬-੧੧ ਦਾ ਨਿਕਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਂ । ਪੁਰਾਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨਾਲ 'ਨਵਾਂ ਜ਼ਮਾਨਾਂ' ਵਿਚ ਮੁਲਾਕਾਤਾਂ ਕਰਨੀਆਂ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਨ, ਸ: ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਸੰਪਾਦਕ ਵਰਿਆਮ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਸੀ। ੬ ਤਰੀਖ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਕਾ: ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਭਾਰਦਵਾਜ, ਕਾ: ਬਲਜੀਤ ਪੰਨੂੰ, ਕਾ: ਸੁਰਜਨ ਜ਼ੀਰਵੀ, ਬਾਬਾ ਬੰਨੋਆਣਾ ਅਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚਢਾ ਆਦਿ ਨੂੰ ਮਿਲ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਮਾਲਕ-ਸੰਪਾਦਕ ਸ੍ਰੀ ਬਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹਮਦਰਦ ਨਾਲ ਜਾ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਪਾਦਕ 'ਵਰਿਆਮ' ਨੇ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਜਥੇਦਾਰ ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਭਾਟੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਮਰਨ ਦੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਵਿਚ ਪਏ ਹੋਏ ਸਨ, ਨਾ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਕਰ ਸਕੇ ਤੇ ਮੈਂ ਅਜ ੧੧ ਵਜੇ ਤਕ ਸ੍ਰ: ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏ ਆਪ ਜੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਣ ਲਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਡਰਾਈਵਰ ਸੰਤ ਗੁਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੇਰੇ ਪੁਛਣ ਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਬੀਤੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦਸਿਆ :

੪-੧੧-੭੭ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
੫-੧੧-੭੭ ਸ੍ਰੀ ਜੀਵਨ ਨਗਰ (ਸਰਸਾ-ਹਰਿਆਣਾ)
੬-੧੧-੭੭ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
੭-੧੧-੭੭ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਪੱਦੀ ਖਾਲਸਾ (ਜਲੰਧਰ) ਸ਼ਾਮ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਫਗਵਾੜਾ
੮-੧੧-੭੭ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਪਹੁੰਚ

ਇਸ਼ਨਾਨ ਉਪਰੰਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ— ਗਲ ਰੇਸ਼ਮੀ ਕੁਰਤਾ, ਹਰੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸਾਂ ਤੇ ਖਦਰ ਦੀ ਦਸਤਾਰ। ਹੋਰ ਵੀ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਨੇ ਦੂਰੋਂ ਨਮਸਕਾਰ ਕੀਤੀ ਤੇ ਲਿਆਂਦੀ ਭੇਟਾ ਅੱਗੇ ਰੱਖੀ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਮੇਰੇ ਇੰਜ ਦਿੱਲੀਓਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਆ ਜਾਣ ਉਤੇ ਡਾਢੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਆਪ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਟ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਦਿਨਾਂ 'ਚੋਂ ਝੁੱਟੀ ਮਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵੀ ਹੋ ਆਏ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਤ ਨਗਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਰਸ਼ਨ ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਚਿਠੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ।

ਸ੍ਰ: ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਮਕ (੮੨) ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਫੈਡਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਲੀਡਰ ਨੂੰ ਵੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਰਸਨ ਦਿੱਤੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਚਮਕ' ਹੁਰਾਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ, ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਖ਼ੁਦ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਸ੍ਰ: ਚਮਕ, ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨਾਲ ਮਿਲੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਤੇ ਉਠਣ ਬੈਠਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਪੁੱਛੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪਣੇ ਮੁਸੱਵਰ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਇਕ ਕਲਮੀ ਚਿੱਤਰ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ : ਫੋਨ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਲੀ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾਇ ਜੇ ੧੩-੧੪ ਨਵੰਬਰ ਦੇ ਦਿੱਲੀ ਸ੍ਰੀ ਜਗਜੀਵਨ ਰਾਮ ਨਾਲ ਮਿਲਣ ਦਾ ਵਕਤ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪਤਾ ਕਰੀਏ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਕੀ ਕੀ ਬਚਨ ਹੋਏ।

ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰੇਲਵੇ ਡਰਾਈਵਰ

ਇਸ ਮੌਕੇ, ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਰੇਲਵੇ ਡਰਾਈਵਰ, ਜੋ ਅੱਜਕਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਵੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ : ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸੰਤ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਿਛੋਂ ਬੈਂਕਾ ਚੀਮਾ ਜੀ ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਬੜੇ ਨੇਮ ਦੇ ਪੱਕੇ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਕੰਮ ਕਾਰ ਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਆਪਣਾ ਸੁੱਚਾ ਜਲ ਅਤੇ ਖਾਣਾ ਬਣਾ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਮੇਰੇ ਚੇਤੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਹੁਣੇ ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੜਕੇ ਦਾ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਹੀ ਨਾ ਭੁੱਲ ਜਾਏ। ਸੋ ਇਸ ਨੂੰ ਉਚੇਚਾ ਬੁਲਾਇਆ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਾਰੇ ਉਹਦੇ ਤੋਂ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ, ਇਹ ਕੋਲ ਹੀ ਖਲੋਤੀ ਸੀ। ਬੀਬੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ਕਾਮੋਕਿਆਂ (ਜ਼ਿ: ਗੁਜਰਾਂਵਾਲਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ) ਦੇ... ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਗਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਇਕ ਘੰਟਾ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਪੱਕੀ ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੇ ਪਰਹੇਜ਼ ਬਾਰੇ ਪੁਛਿਆ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ, ਬੇਬੇ ਦਲੀਪ ਕੌਰ ਜੀ (ਮਹਾਰਾਜ ਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰੋਂ) ਬੀਬਾ (ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ) ਜੀ ਗੁਰੂ ਸ਼ਪੁਤਰੀ ਤੇ ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਕੌਰ (ਜੁ ਏਸੇ ਘਰ ਦੀ ਧੀ ਹੈ) ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸੇਵਕਾਂ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਅਤੇ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ (ਕਰੀਵਾਲਾ) ਨਾਲ ਹਨ।

ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ

ਸ੍ਰੀ ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਪੋਤਰਾ ਸ੍ਰ: ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ੮ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਏਥੇ ਹਨ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ੮ ਨਵੰਬਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਤੇ, ਵੇਦਾਂਤ ਸ਼ਮੇਲਨ ਵਿਚ ਵੀ, ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਕੋ ਸਭਾ ਵਿਚ ਦਰਸ਼ਨ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਸੰਸਥਾਂ ਦੇ ਮੁਖੀ ਆਪ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਏਥੇ ਕਰਨਲ ਗੁਪਤੇ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਹੇਠ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ੪੦੦ ਸਾਲਾ ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਂਗ ਐਂਡ ਡਰਾਮਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਵਲੋਂ ਇਕ ਡਰਾਮਾ ਵਿਖਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੂੰ ਫਾਹੇ ਗਲ ਪਾ ਸ਼ਹੀਦ ਹੁੰਦਿਆ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ। ਜੇ ਵੇਲੇ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਿਆ ਤੇ ਹਿੰਮਤ ਰਹੀ ਤਾਂ, ਕਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਵੇਖੇਗਾ।

ਬੀਬਾ ਜੀ ਵਲੋਂ ਸੇਵਾ

ਅੱਜ ਮੈਨੂੰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਾਣੀ ਛਕਾਣ ਦੀ ਖੇਚਲ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪੁੱਤਰੀ ਬੀਬਾ ਸਾਹਿਬ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪ ਕੀਤੀ। ਸਾਦਾ, ਸੁਥਰੇ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਬਰਤਨਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਦਾਲ ਦੋ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਚਾਵਲ, ਫੁਲਕੇ ਅਤੇ ਗੁਲਾਬ ਜਾਮਣੂ ਪਰੋਸੇ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਇਕ ਦੋ ਵਾਰ ਆ ਕੇ 'ਹੋਰ ਲੋੜ' ਪੁੱਛੀ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਵਿਸੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ, ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਉਦਾਰਤਾ ਕਾਰਣ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਪੁਤਰੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਸੇਵਾ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਆਏ।

ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਫੇਰ ਹੋਏ। ਖੱਦਰ ਦੇ ਪਰਨੇ ਨਾਲ ਕੇਸ ਢੱਕੀ ਕੁਰਤਾ ਕਛਹਿਰਾ ਪਹਿਨੀਂ ਦੀਵਾਰ ਨਾਲ ਢਾਸਣਾ ਲਾਈ ਬਚਨ ਕਰਨ ਲੱਗੇ : ਮੈਂ ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ 'ਚਮਕ' ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ ਆਇਆ ਸਾਂ ਕਿ ਹਫਤੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅੰਦਰ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਸ ਕਿਸੇ ਲੇਖਕ ਨੂੰ ਭੇਜਾਂਗਾ ਜੋ ਵੇਰਵਾ ਲੈ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਸ ਲਈ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਕਲ ਜਾ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਕੋਲੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨੋਟ ਕਰ ਲੈਣਾ।

ਉਦਾਰਤਾ ਦੀ ਸਿਖਰ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਲੱਖਾਂ ਰੁਪੈਆਂ ਦੇ ਹੇਠ ਹਾਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਸੋਚਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅੱਗੇ ਤੋਂ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਲੈਣੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਾਂ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਲੋੜਵੰਦ ਸਾਹਵੇਂ ਆ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹ ਖਲੋਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਦੇ ਬੰਨ ਥਿੜਕ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਦੋਂ ਇਹੋ ਜੀ ਕਰਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿਵੇਂ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਕੋਲੋਂ ਵੀ ਮੰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਾਰਥੀ ਦੀ ਲੋੜ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿਆਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੇਰਾ ਬਜ਼ਾਰ ਜਾਣਾ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ "ਨਾਰਾਇਣ ਹਰੀ ਉਪਦੇਸ਼" ਦੀਆਂ ਚਾਰ ਕਾਪੀਆਂ ਖਰੀਦ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਾਪਸੀ ਤੇ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਮਾਰਕੀਟ ਵਿਚ ਇਕੋ ਕਾਪੀ ਵੇਖੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਵਿਕ੍ਰੇਤਾ ੭.੫੦ ਦੀ ਥਾ ਪੂਰੇ ੪੦ ਰੁਪਏ ਮੰਗਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਮੁੜ ਛਪ ਰਹੀ ਹੈ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਉਡੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ।

ਮੇਰੇ ਦੱਸਣ ਤੇ ਕਿ ਡਾ: ਸਾਹਿਬ ਸਿੰਘ ਦਾ ਟੀਕਾ (ਆਦਿ ਗ੍ਰੰਥ) ੧੦ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ ੩੦੦/= ਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਲਈ ਖਰੀਦ ਲੈਣ ਦਾ ਬਚਨ ਕੀਤਾ।

ਧਰਮਸਾਲਾ ਨੂੰ

੪ ਵਜੇ ਲਉਦੇ ਵੇਲੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਸਮੂਹਿਕ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਕਰ ਲਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਨਾਲ ਚੱਲਣ ਦਾ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਮਰਸੀਡੀਜ਼ ਕਾਰ ਸ਼ੂਕਦੀ ਆਈ। ਪਰ ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ, ਸੁਲਤਾਨ ਵਿੰਡ ਗੇਟ ਪਾਸ, ਰੋਕ ਕੇ ਜਦੋਂ ਧਰਮਸਾਲਾ ਜਾਣ ਲਈ ਸੇਵਕਾਂ ਨਾਲ ਪੈਦਲ ਚੱਲੇ ਤਾਂ ਗੰਦੀਆਂ, ਬੂ ਦਾਰ ਤੇ ਤੰਗ ਗਲੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ। ਸਥਾਪਨਾ ਦਿਵਸ ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਖਰਚ ਰੇੜ੍ਹਿਆਂ-ਬੁਗਿਆਂ ਤੇ ਹੀ ਲਗ ਗਿਆ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਗੰਦ ਦਾ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ, ਹਰਿ ਮੰਦਰ ਦਾ ਆਲਾ ਦੁਆਲਾ ਸਵੱਛ ਤੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ।

ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਕਾਫ਼ੀ ਰੌਣਕ ਹੈ।

ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਪੰ: ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਜਾਰੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਚੰਦੋਏ ਵਾਲੇ ਆਸਣ ਤੇ ਜਾ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਭੇਟਾ ਧਰਨ ਲਈ ਅਰੁਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਚਲ ਪਈਆਂ।

ਇਕ ਬੀਬੀ ਨੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਬੈਠਦਿਆਂ ਹੀ ਕੋਈ ਸਵੈ-ਰਚਨਾ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਾਰੇ ਨਾਲ ਰੋਕ ਦਿੱਤਾ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਟੇਪ ਰੀਕਾਰਡ ਉਪਦੇਸ਼ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰਦੀ ਸੰਗਤ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਉਤਰਨ ਲਗਾ।

ਉਗਰਾਹੀ ਬੰਦੀ

ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਛਕਣ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਈ ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਵਿਚ ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ : ਅੱਜਕਲ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ, ਦੀਵਾਲੀ ਤੇ ਵੈਸਾਖੀ ਲਈ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਉਗਰਾਹੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਇਹਨਾਂ ਮੇਲਿਆਂ ਤੇ ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿੰਮੇ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਂਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਪੋਤਰੇ ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਜੋ ਖਰਚ ਹੋਵੇਗਾ ਗੁਰੂ ਘਰ ਕਰੇਗਾ।

ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ

ਨਿਤਨੇਮ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਪਿਛੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦਿਲਰੁਬਾ ਸੁਰ ਕੀਤਾ। ਧਰਮਵੀਰ ਨੇ ਸਿਤਾਰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਕੱਸੀਆਂ। ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ (ਦੋਵੇਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ) ਦੇ ਤਬਲਾ-ਵਾਦਨ ਨਾਲ ਮੁਲਤਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸੁਰਾਂ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਚ ਗੂੰਜ ਉਠੀਆਂ! ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਿਲਰੁਬਾ ਦੀਆਂ ਤਰਬਾਂ ਉਤੇ ਉਂਗਲੀ-ਨਹੁੰਆਂ ਨਾਲ ਕਲਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੰਮੂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰਵਾਦਕ ਵੀ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ ਤੇ ਏਸੇ ਸ਼ਹਿਰ ਦੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਰੇਡੀਓ ਆਰਟਿਸਟ ਦੇ ਲੜਕੇ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ-ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਵਾਇਲਨ ਤੇ ਤਬਲਾਵਾਦਕ) ਵੀ ਆਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਸਾਹਮਣੇ ਰਾਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਿਧ ਤਬਲਾਵਾਦਕ ਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸ਼ਬਦ ਪੜ੍ਹਨ ਲਈ ਹਾਜ਼ਰ ਹਨ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਚੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਦਾ ਭਤੀਜਾ ਅਸਲੋਂ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਲੜਕਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਵੱਡਾ ਭਤੀਜਾ ਸ੍ਰੀ ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ ਲਈ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜੱਟਾਂ ਤੇ ਫਿਰ ਮਾਲਵੇ ਦੇ ਜੱਟਾਂ ਜੁ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਵਿਚ ਅਭਿੰਨ ਰੂਪ ਨਾਲ ਜੁੱਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਸੰਗੀਤ ਬੀਜ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਇਹ ਲੜਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆ ਲਈ ਅਰਪਿਤ ਹਨ।

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਹੀ ਸ੍ਰ. ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਲੋਹੇ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਡੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਬਾਗੇਸ਼ਰੀ ਦੇ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਨਾਲ ਅਰੰਭ ਕੀਤਾ ਫਿਰ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ "ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮ ਨਿਧਾਨ ਹੈ" ਨਾਲ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਮਾਰੂ ਵਿਚ ਵੀ ਗਵਿਆਂ।

ਦੀਵਾਨ ਉਪਰੰਤ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਲਪਾਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਸੰਗਤ ਲੰਗਰ ਦੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਗਫੇ ਲਾਣ ਲਗੀ।

ਸੰਗੀਤ ਲਈ ਕੋਸ਼ਸ਼ਾਂ

ਸ਼ਾਮੀ ੭ ਕੁ ਵਜੇ ਡੇਰੇ ਨੂੰ ਚਲੇ ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਿਆ। ਸ੍ਰ: ਸੂਰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਕੋਠੀ ੧੭, ਬਟਾਲਾ ਰੋਡ, ਡੇਰੇ ਵਿਖੇ ਆ ਕੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਤਵੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ। ਆਪ ਸਾਹਵੇਂ ਵਿਛੀ ਮੰਜੀ ਤੇ ਬੈਠ ਗਏ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੜਕਿਆਂ ਅਮਰਜੀਤ ਤੇ ਬਲਬੀਰ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕੀਤਾ : ਅੱਜ ਮੇਰਾ ਮਨ ਹੈ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜ ਕੇ ਵਡੇ, ਗੁਣੀ ਕਲਾਕਾਰ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਦੀ ਤਾਲੀਮ ਦਿਵਾਵਾਂ। ਹੁਣ ਤਕ ਨੂੰ ਇਹ ਦਿੱਲੀ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਹੁੰਦੇ ਪਰ ਸਾਡਾ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ (ਜਲੰਧਰ) ਕੁਝ ਘਰੋਗੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਵਿਹਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਿਆ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਭੇਜਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਰਖੋ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਮਜਬੂਰੀ ਦੱਸੀ : ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਲਗ ਜਾਣਗੇ। ਵੱਡਾ ਕਾਲਿਜ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਛੋਟੇ ਨੇ ਦਸਵੀਂ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਣੀ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਵੇਖੋ, ਮੈਂ ਚਾਹਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਅਮਰਜੀਤ ਨੂੰ ਸ੍ਰ: ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਸ਼ਾਗਿਰਦ ਬੈਠਾਵਾਂ ਤੇ ਛੋਟੇ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰੇਮ ਵਲਭ ਤੋਂ ਤਬਲੇ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਵਾਵਾਂ ਤੁਸੀਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਹੋਰ ਨਾ ਉਡੀਕ ਕਰਵਾਓ। ਕਿਸੇ ਮੌਕੇ ਸਾਡੇ ਪਾਸ ਹਾਲਾਤ ਹੀ ਐਸੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਮਰਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕੀਏ, ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਉਸਤਾਦ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੇ। ਅਜ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਤੇ ਰੋਟੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਖਰਚ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੜਾਈ ਦਾ ਵਿਗੋਚਾ, ਉਸ ਲਈ ਟਿਊਸ਼ਨਾਂ ਰਖਵਾ ਲਵਾਂਗੇ।

ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ੧੨-੧੧-੭੭ ਨੂੰ ਐਚ. ਐਮ. ਵੀ. ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਲਈ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਤਦ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਹੋਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂਗੇ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਨਵਤੇਜ ਲਈ ਤੇਹ

ਇਕ ਗੱਲ ਯਾਦ ਆਈ। ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਦੀਵਾਨ ਚੋਂ ਵਾਰਗ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਆਪਣੀ ਗੱਡੀ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚੇ ਤਾਂ ਸ੍ਰ: ਨਵਤੇਜ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰੀਤ ਲੜੀ ਹਜ਼ੂਰ ਦੀ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਜੋ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋਈ ਉਸਦਾ ਤੱਤ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਨਵਤੇਜ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਦੀ ਮੁਰੰਮਤ ਲਈ ਸਿਆਣੇ ਕਾਰੀਗਰ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਸਰ ਦੇ ਹੀ ਜਾਪਦੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਿਮੇਵਾਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਨਵਤੇਜ ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਕੋਠੀ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਖਰਚਿਆਂ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਾ ਕੇ ਨਵਤੇਜ ਤੇ ਇਹਨਾ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ।

ਪੌਣੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ

ਏਥੇ, ਕੋਠੀ ਵਿਚ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਲੋਂ ਆਪ ਰਾਗ ਅਤੇ ਤਾਲ ਬੱਧ ਕੀਤਾ ਸ੍ਰੀ ਦਸਮ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਇਕ ਕਬਿਤ ਜਿਸ ਦਾ ਤੁਕਾਂਤ 'ਬਾਸੁ ਰੀ', 'ਬਾਸ ਰੀ' (ਵਾਸਾ), 'ਬਾਸ ਰੀ' (ਖੁਸ਼ਬੋ) ਤੇ 'ਬਾਸੁਰੀ' ਹੈ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਪੌਣੀਆਂ ਪੰਦਰਾਂ ਮਾਤਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਪਿਛੋਂ ਆਏ ਸ੍ਰ: ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਸ੍ਰ: ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਇਆ।

ਭੂੰਡ ਪਟਾਕੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ

ਇਸ ਸੰਗੀਤ-ਸਭਾ ਪਿਛੋਂ, ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਅਤੇ ਸਪੁਤ੍ਰੀ ਬੀਬਾ ਜੀ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਭੂੰਡ ਪਟਾਕੇ, ਫੁਲਝੜੀਆਂ ਅਨਾਰਾਂ ਆਦਿ ਦੇ ਚਲਾਣ ਅਤੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਕੋਠੀ ਦੀ ਛਤ ਉਪਰ ਗਏ ਜਿਥੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਜੀ, ਬੇਬੇ ਜੀ, ਬੀਬੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੋਰ ਛੋਟੀਆਂ, ਬੀਬੀ ਸਵਰਨ ਕੋਰ, ਬੀਬੀ ਨਰਿੰਦਰ ਬੀਬਾ ਜੀ, ਦੀਪੀ ਆਦਿ ਬੀਬੀਆਂ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬਾ ਤੇ ਕੁਝ ਛੋਟੇ ਬੱਚੇ ਦੀਵਾਲੀ ਦੀ ਆਤਸ਼ਬਾਜ਼ੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਵਿਨੋਦ ਵਜੋਂ ਬੀਬਾ ਜੀ ਸ੍ਰ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੱਡੀ ਲੜਕੀ ਨੂੰ ਅਸਤਬਾਜ਼ੀ ਚਲਾਂਦਿਆਂ ਡਰਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਸਤਿ-ਗੁਰੂ ਜੀ ਉਸਨੂੰ ਓਹਲਾ ਦੇ ਕੇ ਬਚਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਤ੍ਰਾਰ ਉਤੇ ਅਸਤਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਰੇਲ ਚਲਾ ਦਿਤੀ ਜਿਸ ਤੋਂ ਹਰੇਕ ਨੇ ਬੜੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ ਬੱਚੇ ਬਣੇ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਅਤੇ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ੯-੩੦ ਵਜੇ ਰਾਤੀਂ ਖੇਡ-ਮਲਾਰ ਕਰਕੇ ਸਭ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਉਤਰੇ ਤਾਕਿ ਸਵੇਰੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸਮੇਂ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਕਣ।

ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਗੱਲੀਂ ਸੁਣਿਆਂ ਜਾਣ ੧੦ ਵਜੇ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੇਰ ਆਏ। ਬਚਨ ਕੀਤਾ : ਹੁਣ ਤਕ ਤੁਹਾਡੀ ਮਰਜ਼ੀ ਅਨੁਸਾਰ ਖੇਡ-ਮੱਲ ਹੋਈ ਹੈ ਸਵੇਰੇ ੨-੩੦ ਵਜੇ ਮੈਂ ਉਠਾ ਲੈਣਾ ਜੇ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵੇਲੇ ਚੂੰ-ਚਰਾਂ ਨ ਕਰੀਓ। ਹੁਣ ਫੌਰਨ ਸੌਂ ਜਾਓ।

ਸਭਨਾਂ ਦੇ ਸੌਣ ਬਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਆਪ ਵੇਖਿਆ।

੧੧ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੭ ਸ਼ੁਕਰਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ

ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

੩-੩੦ ਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸਾਲਾ ਵਿਚ ਆਰੰਭ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੰਮੂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਵਾਇਲਨ, ਬਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਹਰਮੋਨੀਅਮ, ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ, ਭਾਈ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਤਬਲਾ ਲੈ ਕੇ ਭਾਗ ਲੈ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਥੇਦਾਰ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਤ ਨਗਰ, ਸੰਤ ਬਲੀ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨਾਲ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਦਿਲਰੁਬਾ ਤੇ ਧਰਮਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸਿਤਾਰ ਨਾਲ, 'ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਬੋਲਿਆ ਬੰਬੀਹਾ' ਵਾਲੀ ਗਲ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਬ, ਸ੍ਰੀ ਦਲੀਪ ਸਿੰਘ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸੰਤ ਅਪਾਰ ਸਿੰਘ ਬੀੜ, ਜਥੇਦਾਰ ਸਵਰਨ ਸਿੰਘ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ, ਸੰਤ ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਝੱਬਰ ਤੇ ਸੰਤ ਦਾਨ ਸਿੰਘ ਢੂਲਕਈਆ ਰੌਣਕ ਵਧਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਦੀਵਾਨ ਸਥਾਨ ੫ ਵਜੇ ਤਕ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਸਕੇਸ਼ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀ ਭਜਨ ਕਰ ਰਹੇ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਅੱਖੀਆਂ ਠਾਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਨਾਲ ਦੇ ਕਮਰਿਆਂ ਦੀ ਛੱਤ ਉਤੇ ਵੀ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। "ਜਿੰਨੀ ਮੈਂਡਾ ਲਾਲ ਰੀਝਾਇਆ" ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹੁੰਚਾ।

ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਹਵਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜੇ ਵੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸ਼ੋਭਾ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ। ਸਾਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੈਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪਾ ਰਹੀ ਹੈ।

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੇਮੀ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਭਰੇ ਚੁਪ ਕੀਤੇ, ਨੀਵੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਭੇਟਾ ਧਰ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਅ ਅਨੁਸਾਰ ਬੈਠੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇ ਤਕ ਕੋਠਿਆਂ ਦੀਆਂ ਛੱਤਾਂ ਬਨੇਰਿਆਂ ਤੇ ਕਾਫ਼ੀ ਭੀੜ ਜੁੜ ਗਈ ਹੈ। ਨਾਮਧਾਰੀ ਅਨੰਦ ਮਰਿਆਦਾ ਦੀ ਸਾਦਗੀ ਵੇਖਣ ਲਈ। ੬ ਵਜ ਗਏ ਹਨ। ਰੰਗ ਬਰੰਗੇ ਕਪੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਵੀ ਏਧਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚੇ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਦਿਨ ਦਾ ਚੜ੍ਹਾਅ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਇਕ ਢੀਠ ਜਿਹਾ ਤਾਰਾ ਅਜੇ ਵੀ ਮੇਰੇ ਸਾਹਵੇਂ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਦਰਸਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

੧੦ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ

੬-੩੦ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਕੀਰਤਨ ਚਲਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਗਈ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਗਹੁ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਸ਼ੰਕਾ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਪੀ ਹੈ ਪੰਡਿਤ ਗੋਪਾਲ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਤੋਂ ਤਸਦੀਕ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਵਿਆਹੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ੧੦ ਤਕ ਪੁਜ ਗਈ ਹੈ।

੬.੪੫ ਜੈਕਾਰੇ ਦੀ ਗੂੰਜ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਲ ਛਿੜਕਦਿਆਂ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਦੀ ਦੇਗ ਸਿਰ ਤੇ ਉਠਾਈ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਸਿਰ ਉਤੇ ਚੁਕੀ ੪-੫ ਸਰੀਰ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤ ਉਣ ਕੇ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਖ਼ਲੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਅਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅਦਬ ਵਿਚ ਉਠ ਖਲੋਤੇ ਹਨ। ਪਰ ਰਾਗੀ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਥਾਂ ਬੈਠੇ ਜਿਉਂ ਕਾ ਤਿਉਂ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਵਿਤਰ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਥਾਂ ਸਿਰ ਸੁਸ਼ੋਭਤ ਕਰਨ ਨਾਲ ਹੀ ਸੰਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾ ਜਥਾ ਸਥਾਨ ਬੈਠੇ ਹਨ।

੬.੪੫ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਸਤ-ਕਮਲ ਸੁੱਚੇ ਕਰਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਿਤਨੇਮ ਦੇ ਗੁਟਕੇ ਤੋਂ ਚੰਡੀ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਅਰੰਭ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਓਧਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ-ਛਕ ਚੁਕੇ ਦਸੇ ਜੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਗੰਢ ਚਤਰਾਵੇ ਬਾਅਦ ਉਠਾ ਕੇ, ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਦੁਆਲੇ ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਦਿਆਂ ਆਦਿ ਗਰੰਥ ਜੀ ਤੋਂ ਲਾਵਾਂ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਸਿੰਘ ਉਚਾਰਨ ਲਗ ਪਏ ਹਨ। ਇਸ ਰਸਮ ਲਈ ੧੦ ਪਾਠੀ ਸਿੰਘਾਂ ਨੇ ਲਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਠ ਹੇਕ ਲਾ ਕੇ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਏਨੇ ਚਿਰ ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਪਾਠ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਫਿਰ ਪੰਜ ਸਧਾਰਨ ਪਾਠਾਂ ਵਾਸਤੇ ਭੋਗ ਦੇ ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਸਭ ਕੰਮ ਸ਼ਾਂਤੀ ਪੂਰਨ ਤੇ ਸੁਵਿਵਸਥਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਹੈ।

ਨਾਮਕਰਨ

ਲਾਲ ਸਿੰਘ-ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਨਾਮੀ ਦੋ ਸੱਜਣਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਲਿਆ, ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਵਾ ਬੱਚੇ ਦੇ ਨਾਮ ਰਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਪੰਡਤ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਕੀਤੀ। 'ਗੁਰਬਖ਼ਸ਼ ਸਿੰਘ' ਨਾਮ ਰਖਿਆ ਗਿਆ।

ਮੰਡੀ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰੋ

ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਉਪਰੰਤ ਵਾਕ ਲਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਨੂੰ ਮੰਡੀ (ਹਿਮਾਚਲ) ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਜਥੇ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਫ਼ੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਗੋਂ ਤੋਂ ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰ ਆਪਣੀਆਂ ਗੋਤਾਂ ਨਾਮ ਦੇ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਕਰਨਗੇ ਸਗੋਂ ਗੋਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ 'ਨਾਮਧਾਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਕਰਨਗੇ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਉਹਨਾਂ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਣ ਵਾਲੇ ਜੋੜਿਆਂ ਲਈ ਪੰਜ ਗਰੰਥੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਏਥੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਤਕ ਪੈਦਲ ਆਏ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੰਘ ਸਤਿਕਾਰ ਵਿਚ ਨਾਲ ਸਨ। ਤੇ ਗੱਡੀ ਦਾ ਇਕ ਚੱਕਰ ਕੋਠੀ ੧੭ ਨੰ: ਤਕ ਲਗਣ ਕਾਰਨ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਸ ਅੱਡੇ ਵਲ ਨੂੰ ਸੰਗਤ ਨਾਲ ਬਚਨ ਕਰਦਿਆਂ ਹੋ ਤੁਰੇ।

ਸ੍ਰ: ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ 'ਚਮਕ' ਦੁਆਰਾ

ਬਲੰਦ ਪੁਰ ਦੇ ਇਕ ਨੌਜਵਾਨ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰ: ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ 'ਚਮਕ' ਹੁਰਾਂ ਦੀ ਗਲਬਾਤ ਟੇਪ ਕਰ ਲਿਆਵੇ।

ਜਦੋਂ ਸੰਤ ਕਲਿਆਣ ਸਿੰਘ ਦਾ ਲੜਕਾ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਅਜੀਤ ਨਗਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰ: ਚਮਕ ਪਾਸ ਗਏ ਤਾਂ ਚਮਕ ਸਾਹਿਬ ਮੈਨੂੰ ਮਿਲਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਤਾਂ ਬੜੇ ਹੋਏ, ਮੇਰੇ ਆਉਣ ਦੀ ਮਾਕੂਲਤਾ ਵੀ ਸਮਝੀ ਪਰ ਨਾਲ ਹੀ ਫਗਵਾੜਾ ਵਿਖੇ ਹੋ ਰਹੇ ਵਿਸ਼ਵ ਕਰਮਾ ਸਮਾਗਮ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੁਣੇ ਜਾਣਾ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਦਸਿਆ।

ਪਰ ਜੋ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਸੁਭਾਵਕ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਉਹਨਾਂ ਕਿਹਾ ਉਸ 'ਚੋਂ ਇਹ ਨੋਟ ਕਰਨਾਂ ਬਣਦਾ ਹੀ ਸੀ। ੧੯੪੬ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਡੈਪੂਟੇਸ਼ਨ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਰਧਾ ਗਿਆ । ਉਸਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸ:

ਸ੍ਰ: ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਮਕ

ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ ਚਮਕ, ਸ੍ਰ: ਊਧਮ ਸਿੰਘ ਨਾਗੋਕੇ, ਸ: ਹਰਨਾਮ ਸਿੰਘ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਸਨ। ਮਾਟਸਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਗਲਬਾਤ ਤੋੜੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਫਿਰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਹੋਣੀ ਸੀ । ਮਾਸਟਰ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪੰਡਿਤ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਨਾਮ ਇਕ ਪਤਰ ਵੀ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧ ਹਨ। ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਜਾਂ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਗਲ ਮੋੜੀ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਵਰਧਾ ਵਿਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਚਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਚਾਰੀਆ ਕ੍ਰਿਪਲਾਨੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਨ। ਸ੍ਰ: ਪਟੇਲ, ਮੌਲਾਨਾ ਆਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਮੌਕੇ ਤੇ ਉਪਸਥਿਤ ਸਨ। ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਮੈਂਬਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਰੂਬਰੂ ਗਲਬਾਤ ਹੋਈ। (ਕੀ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਗਲਬਾਤ ਹੋਈ। ਇਹ ਟੇਪ ਰੀਕਾਰਡ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।)

ਗੱਲ ਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਸ: ਸਰਮੁਖ ਸਿੰਘ 'ਚਮਕ' ਨੇ ਜੋ ਇਸ ਵੇਲੇ ੭੫ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਤੇ ਸਿਹਤ ਵਲੋਂ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹਨ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਅਜ਼ਮਤਾਂ ਦੱਸੀਆਂ :

ਅਜ਼ਮਤਾਂ

(੧) ਇਕ ਦੀਵਾਲੀ ਦੇ ਮੌਕੇ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦੇ ਕੀਰਤਨ ਪਿਛੋਂ, ਦੀਵਾਨ ਚੋਂ ਉਠ ਰਹੇ ਸ਼ਨ ਕਿ ਮੈਂ ਵੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਹਜ਼ੂਰ ਕਹਿਣ ਲਗੇ : ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਘਰ ਹੀ ਚਲਿਆਂ ਸਾਂ। ਮੈਂ ਆਨੰਦ ਵਿਭੋਰ ਹੋ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ : ਚਲੋ ਫਿਰ, ਬੜੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਬੈਠਾਂ ਉਹ ਆਪ ਘਰੋਂ ਹੋ ਆਉਣਗੇ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਤ, ਨਾਲ ਘਰ ਜਾਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਲਈ।

ਮੇਰੀ ਪਤਨੀ ਤੇ ਲੜਕੀ ਟਾਈਫਾਇਡ ਨਾਲ ਪਈਆਂ ਸਨ । ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਠ ਕੇ ੫/- ਰੇਜ਼ਾ ਰਖਕੇ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸ਼ਕਾਰ ਕੀਤੀ। ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝੇ । ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਘਰ ਨੂੰ ਅਪਣਾ ਦੱਸ ਕੇ, ਮੈਨੂੰ ਨਿਵਾਜਦਿਆਂ ਰੁਪਏ ਅਤੇ ਰੇਜ਼ਾ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਫ਼ਰਮਾਇਆ : ਇਹ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਮਰੀਜ਼ ਹੀ ਠੀਕ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਕੁੜੀਓ ਅੱਜ ਸ਼ਾਮੀ ਮੱਕੀ ਦੇ ਪਰਸ਼ਾਦੇ ਤੇ ਮਾਂਹ ਦਾ ਦਾਲਾ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪ ਖਾਓ ਤੇ ਚਮਕ ਜੀ ਨੂੰ ਵੀ ਖੁਆਓ। ਤੁਸੀਂ ਫਕੜੀਆਂਓ ਚਿੰਤਾ ਨ ਕਰੋ।

ਭਾਵੇਂ ਮੈਨੂੰ ਕਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਭਰਮ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਗੱਲ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਮਰਜ਼ੀ ਤੋਂ ਉਲਟ ਹੈ ਪਰ ਲਉਂਦੇ ਵੇਲੇ ਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਪਰਵਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਬਚਨ ਪੂਰਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਮਾਵਾਂ ਧੀਆਂ ਰਾਜ਼ੀ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਪੱਕੇ ਅਸਾਂ ਰੱਜ ਕੇ ਖਾਧੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਬੁਖਾਰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਿਆ।

(੨) ਇਕਵਾਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸਾਡੇ ਘਰ ਦਰਸ਼ਨ ਕਿਤੇ। ਸਹਿਜ ਭਾਅ, ਚੁਪੀਤਿਆਂ ਹੀ ਸਾਡੇ ਏਸੇ ਮਕਾਨ ਵਿਚ ਆ ਪਹੁੰਚੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਸਬੱਬ ਨਾਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨੀਂ ਜਰਾਬਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜੋੜੇ ਵਿਚੋਂ ਕਢਕੇ ਨੰਗੇ ਚਰਨ ਫਰਸ਼ ਤੇ ਰਖ ਦਿਤੇ ਤੇ ਵਿਛੇ ਮੰਜੇ ਉਪਰ ਬੈਠ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਸੁਖ ਸਾਂਦ ਪੁਛ ਜਦੋਂ ਉਠਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਸਾਡੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਹੱਦ ਨਾ ਰਹੀ ਜਦੋਂ ਅਗਲੇ ੧੯-੨੦ ਦਿਨ ਫਰਸ਼ ਤੋਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੇ ਚਰਨ ਚਿੰਨ੍ਹ ਲੁਪਤ ਨਾ ਹੋਏ। ਉਸ ਥਾਂ ਨੂੰ ਅਸਾਂ ਸਦਾ ਹੀ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ ਪਾਣੀ ਡੋਲ ਪੋਚਾ ਮਾਰ ਸਾਫ ਕੀਤਾ ਪਰ ਉਹ ਨਿਸ਼ਾਨ ਬਣੇ

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

ਹੀ ਰਹੇ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੈਸਾ ਸਰੀਰ ਰਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

੧੩ ਨਵੰਬਰ ੧੯੭੭
ਐਤਵਾਰ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ
ਬੱਚਿਆਂ ਤੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ

ਸਵੇਰੇ ੫-੩੦ ਵਜੇ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਰਮੇਸ਼ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਪੁੱਜਾ ਤਾਂ ਅਗੇ ਦੇਵ ਲੋਕ ਦਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਜ਼ਰ ਪਿਆ। ਸਵੇਦ ਉਜਲੇ ਬਸਤਰਾਂ ਨਾਲ ਇਸਤਰੀਆਂ ਪੁਰਸ਼ ਇਕ ਤਜਵੀਜ਼ ਸੰਗ ਬੈਠੇ ਛੋਟੇ ਛੋਟੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਮਧੁਰ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀਰਤਨਕਾਰਾ ਸਾਹਵੇਂ ਚੰਦੋਏ-ਦਾਰ ਆਸਣ ਤੇ ਸ਼ੋਭਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ਼ਾਰ ਕਰ ਕਰ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਰਾਗਾਂ ਲਈ ਅਗਵਾਈ ਦੇ ਰਹੇ ਸਨ।

ਰਾਗੀ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ (ਉਸਤਾਦ ਤੇ ਸਿਤਾਰ ਵਾਦਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਏਸੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣਗੇ) ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਵਿਚ ਇਹ ਬੱਚੇ ਉਸ ਤੋਂ ਸੰਗੀਤ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਰਹੇ ਹਨ। ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਸ਼ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਛੱਕੇ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਵੱਖ ਵੱਖ ਰਾਗਾਂ ਤੇ ਤਾਲਾਂ ਵਿਚ ਗੌਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਬੈਥਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਿਆ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸੇਠ ਤ੍ਰਿਲੋਕ ਸਿੰਘ, ਸ: ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਹੰਸਪਾਲ, ਸੰਤ ਗੁਲਜ਼ਾਰ ਸਿੰਘ, ਸੰਤ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੂਰਵਾ, ਮਾਸਟਰ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ: ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ ਏਜੰਸੀ ਆਦਿ ਸਰੀਰਾਂ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮਿਲਾ ਮਿਲਾ ਨਮਸਕਾਰ ਵਟਾਂਦਿਆਂ ਮਾਣ ਦਿਤਾ।

ਸਮਾਪਤੀ ਦੇ ਕਰੀਬ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹਜ਼ੂਰ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਮਾਸਿਕ ਪਤ੍ਰ "ਵਰਿਆਮ" ਭੇਂਟ ਕੀਤਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ (ਸਰੋਦ) ਨੂੰ ਲਿਖਰੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮਿਸ਼ਰਾ ਬੰਧੂਆਂ-ਸ੍ਰੀ ਰਾਜਨ ਸਾਜਨ ਨੂੰ ੧੧/੧੦ ਪੂਸਾ ਰੋਡ ਵਿਖੇ ਲਿਆਵੇ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ੭-੩੦ ਤਕ ਕੋਠੀ ਪੁਜਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਹੋਈ।

ਸਰੋਦ ਸਮਰਾਟ ਦੇ ਘਰ

ਕੋਠੀ ਪੁਜਿਆਂ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਗਾਇਕ ਰਾਜਨ-ਸਾਜਨ ਦਿੱਲੀਓਂ ਬਾਹਰ ਹਨ ਤੇ ਸੁਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅਨੁਸਾਰ ੯ ਵਜੇ ਦਿਨੇ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ ਵੱਲ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਦੋ ਗੱਡੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਵਲ ਚਲੇ। ਸੇਠ ਜੀ ਦੀ ਕਾਰ, ਜਿਸਨੂੰ ਸੇਠ ਸਪੁੱਤਰ ਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਵਿਚ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਹਜ਼ੂਰੀ ਸੇਵਕ ਪੂਰਵਾ ਪਿਛੇ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮੈਂ ਬੈਠ ਕੇ ਚਲੇ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਪਿਛਲੀ ਸੀਟ ਤੇ ਲੇਟ ਗਏ; ਆਪ ਨੇ ਦੱਸਿਆ: ਜਦੋਂ ਸਵੇਰੇ ਉਠਣ ਲਗੇ ਨੀਂਦ ਦੀ ਕਮੀ ਜਾਪੇ ਉਦੋਂ ਦਿਨੇ ਕੁਛ ਸਮਾ ਵਿਸੇਸ਼ ਆਰਾਮ ਦੀ ਲੋੜ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਪਰਸੋਂ ਦੇ ਅਸੀਂ ਚੱਲ-ਸੁ-ਚੱਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਪੰਚਸ਼ੀਲ ਐਨਕਲੇਵ ਵਿਚ ਖਾਂ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਕੋਠੀ ਪੁੱਜੇ। ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਸਨਿਮਰ ਆਗਿਆ ਲੈ ਟੈਲੀਫੋਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਗੀਤ-ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗਲੀਚੇ ਉਤੇ ਆਣੇ ਵਿਛੇ ਆਸਣ ਤੇ ਸਸ਼ੋਭਤ ਹੋਏ।

ਫੋਨ ਸੁਣਕੇ ਆਏ ਉਸਤਾਦ ਅਮਜਦ ਅਲੀ, ਪ੍ਰਸਿਧ ਸਰੋਦ ਵਾਦਕ, ਜੋ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ-ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਉਸਤਾਦ ਵੀ ਨੇ, ਵਾਰਤਾਲਾਪ ਕਰਦਿਆਂ ਸੰਗੀਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਇਕ ਲਤੀਫਾ ਸੁਣਾਇਆ:

ਲਤੀਫ਼ਾ

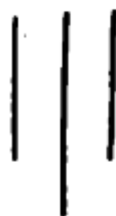
ਕਿਤੇ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਵਸਰ ਤੇ ਫਿਲਮੀ ਗੀਤ ਗੌਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਮੰਡਲੀ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਲੋਕ ਜਾਂਜੀਆਂ ਦੀ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਤੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇ ਗੀਤ ਸੁਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਕ ਸਰੋਤਾ ਅਸਲੋਂ ਚੁਪ ਕੀਤਾ ਸਭ ਕੁਝ ਸੁਣ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਨਾ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਪਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਨਾ ਦਾਦ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਸੰਗੀਤ ਮੰਡਲੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਪੁਛਿਆ: ਕੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਨਾ ਫ਼ਰਮਾਇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ, ਨਾ ਦਾਦ ਹੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹੋ? ਚੁੱਪ ਸਰੋਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ: ਚਲੋ ਚਲੋ, ਠੀਕ ਹੈ ਜੁ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਗੀਤਕਾਰਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ: ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਕੁਛ ਆਖੋ ਜੁ ਅਸੀਂ ਸੁਣਾਈਏ। ਧੀਰਜ ਭਰਿਆ ਸਰੋਤਾ ਬੋਲਿਆ: ਚੰਗਾ, ਜੇ ਜੀ ਕਰਦਾ ਜੇ ਤਾਂ 'ਮਾਲ-ਕੌਂਸ' ਸੁਣਾ ਦਿਓ। ਉਤਰ ਮਿਲਿਆ: ਅਫਸੋਸ ਹੈ, ਅਸਾਂ ਅਜੇ ਮਾਲ ਕੌਂਸ ਨਾਂ ਦੀ ਫਿਲਮ ਨਹੀਂ ਵੇਖੀ।

—ਚਲਦਾ—

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

WITH BEST COMPLIMENTS FROM :

H. O. Phone : 51510

Harbhajan Sarbjeet & Associates

CIVIL ENGINEERING CONTRACTORS

H. O. 562/6 Ramgarh Colony,

Kanpur Road, LUCKNOW—5 (U. P.)

Branches :

Bunglow No. 2
S. B. H. Officers Colony
Opp. Govt. Milk Scheme
AURANGABAD (M.S.)
Phone : 3587

S. E. G. L. Project
Central Railway
P. O. Karjat
Distt. Colaba (M.S.)

Upper Penganga Project
P O. Waranga
TQ. Kalamnuri
Distt. Parbhani (M.S.)

Thermal Power Project
Sakatpura
KOTA-8 (Rajasthan)
Phone : 3364

Works in Hand

Construction of Paithan Right bank Canal.
Jayakwadi Project
AURANGABAD (M.S.)
Costing Rs. 3.20 Crores

Construction of Central Railways Project
in between Karjat & Lonavala (Bombay)
Costing Rs. 1.13 Crores

Construction of Waranga Tunnel
2 5 km. long on Upper Penganga Project
NANDED (M.S.)
Costing Rs. 2.33 Crores

Excavation of Road Cutting for
Thermal Power Station, Kota
Costing Rs. 1. 67 Crores.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com

Registered NW/JL—97 MONTHLY WARIAM June 19
Registered with the registrar of News Papers for India No. 26453/75

੧ਓ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ।

ASOKA BISCUIT

ਭਰਪੂਰ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਸਵਾਦ ਲਈ ਵਰਤੋ

Phones : 5656
5625

Sri Hari Partap Trading Centre

6/85 W. E. A. KAROL BAGH

NEW DELHI-110005

ਐਡੀਟਰ, ਪ੍ਰਿੰਟਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਤੇ ਮਾਲਕ ਜਗਦੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, ਲਾਡੋਵਾਲੀ ਰੋਡ, ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਛਪਵਾ ਕੇ
ਦਫਤਰ ਵਰਿਆਮ ਲਾਡੋਵਾਲੀ ਰੋਡ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕੀਤਾ।
Monthly WARIAM, Ladowali Road, Jullundur-144001.

Sri Satguru Jagjit Singh Ji Elibrary NamdhariElibrary@gmail.com